БУХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

Бурят-Монголой ҮНЭН

КПСС-эй Бурят-Монголой обкомой, БМАССР-эй Верховно Соведэй, КПСС-эй Улан-Удын горкомой орган.

№ 272 (8492)
НОЯБРИИН 19
ВТОРНИК
1957 он

Сэн 20 мүнгэн.

Коммунистическэ байгуулалтадаа шэнэ амжалтануудые туйлая

СССР-эй Верховно Соведэй Хандалга бүхы совет арадаар, тэрэ тоодо социалистическэ Бурят-Монголой ажалша малша арад түмэнөөр бүримүһэн һайшаагдажа, тэдэниие ажалай шэнэ ехэ баатаршалгануудта зоригжуулба.

Республикымнай предприятинууд, колхозууд, эмхи зургаануудта мүнөө үедэ үнгэргэгдэжэ байһан суглаануудта, хөөрэлдөөнүүдтэ үгэ хэлэһэн хүн бүхэн үнгэрһэн дүшэн жэл соо манай арадай туйлаһан агууехэ амжалтануудаар баясан омогорхонобди гэжэ мэдүүлээд, Эхэ оронойнгоо экономикын бүхы һалбаринуудые саашадань хүсэтэ ехээр, шэнээр дэбжээхын түлөө социалистическэ шэнэ уялгануудые абажа байна. Улан-Удын модоной заводой хүдэлмэришэдэй суглаан дээрэ хүдэлмэришэн А. Е. Луговой иигэжэ мэдүүлээ:

—СССР-эй Верховно Соведэй Хандалгатай танилсаад байхадаа, инаг һайхан Эхэ оронойнгоо түгэлдэр хүсые бүхы шадалаараа бэхижүүлхэ гэһэн хүсэлөөр зоригжон, энэ оной дүүрэтэр хоёр жэлэй нормо дүүргэхэб.

Иигэжэ Эхэ оронойнгоо аша туһада габшагай шангаар хүдэлхые хүсэгшэдэй тоо саг үргэлжэ нэмэжэл байна. Түсэб даалгабаряа үлүүлэн дүүргэжэ, коммунистическэ байгуулалтын хэрэгтэ эдэбхитэйгээр хабаадалсадаг түрүүшүүлэй бэшэ, харин бүхэли коллективүүдэй тоо үдэр ерэхэ бүри олошорно. «Механлит» болон шэгнүүр заһабарилгын заводуудайхид, нэгэдэхи автотранспортна конторын хүдэлмэришэд, орденто ПВЗ-гэй зэд шудхалгын цехынхид 10 һара соо жэлэйнгээ түсэб дүүргээд, зургаадахи табанжэлэй гурбадахи жэлэй түсэбөөр хүдэлжэ байнхай. Мүн Хандагайн, Черемуховско, Шулуутайн, Курбын, Баруун-Тарбагатайн, Баргажанай леспромхозууд модо зөөхэ арба нэгэн һарынгаа түсэб болзорһоонь холо урид дүүргэбэ. Судна заһабарилгын, механизированнэ шэлэй заводой, Галуута Нуурай шахтануудай коллективүүд болон бусад предприятинууд СССР-эй Верховно Соведэй Хандалгатай танилсаһанай удаа, доторойнгоо арга боломжонуудые, нөөсэнүүдые элирүүлэн гаргажа, бүри һайн дүнгүүдые туйлажа эхилээ.

Баатар зоригто хүдэлмэришэн ангиһаа манай алдарта колхозно таряашадшье гээгдэнэгүй. Абтадаг мяханай, һүнэй болон тоһоной хүн бүхэндэ хүртэсын талаар Америкын Холбоото Штадуудые ойрын жэлнүүдтэ хүсэхэ гэһэн зорилгые дүүргэхын түлөө бүгэдэарадай хүдэлөөндэ оролсоһон манай республикын колхоз болон совхозууд малайнгаа үбэлжэлгые эмхитэй һайнаар үнгэргэжэ, үбэлэй үедэ мяха, һү ехээр абахын түлөө, малаа гарза хоролтогүйгөөр үбэлжүүлхын түлөө шармайн оролсонхой.

Баргажанай аймагай Баян Голой Карл Марксын нэрэмжэтэ колхоз ниитынгээ малые олошоруулха, ашаг шэмыень дээшэлүүлхэ талаар Октябриин 40 жэлэй хүндэлэлдэ абаһан уялгануудаа нэрэтэй түрэтэйгөөр дүүргэжэ байна. Малай тоо олошоруулжа, гүрэнэй түсэб бүхы түрэлэй малаар дүүргээ, урда жэлнүүдтэ орходоо нооһо, һү, мяха нилээд ехээр абаа, гүрэндэ һү, мяха, нооһо, орооһо таряа тушааха, худалдаха түсэбөө үни үлүүлэн дүүргээ. Хонин бүриһөө дунда зэргээр 3,3 килограмм нооһо хайшалжа, хонин ажалһаа энэ жэлдэ хоёр миллион шахуу олзо оруулба. СССР-эй Верховно Соведэй Хандалгатай танилсаад байхадаа, Баян Голой хонишод, һаалишад болон бүхы малшад үбэлжэлгээ һайнаар үнгэргэжэ, нооһо, мяха, һү ерэхэ жэлдэ энэ жэлэйхиһээ һураггүй ехээр абахын түлөө бүри эршэтэйгээр тэмсэхэбди гэжэ мэдүүлнэ.

«Манай үеын агууехэ үзэл суртал коммунизмые бодото дээрэнь бэелүүлхэ зорилго мүнөө манай урда табигдаад байна» гэжэ СССР-эй Верховно Соведэй Хандалга соо хэлэгдэнэ. Тиин ороноймнай ажалшад энэ зорилгые бэелүүлхэ хэрэгтэ хамшыгаа шамажа оролсоод, угаа ехэ дэбжэлтэтэйгээр ажаллажа байна. Нютагуудтахи партийна, советскэ органуудай зорилго юуб гэхэдэ, ажалшадай үүсхэл эдэбхиие толгойлхо, СССР-эй Верховно Соведэй Хандалгые, СССР-эй Верховно Соведэй ойн баярай сесси дээрэ нүхэр Н. С. Хрущевой хэлэһэн элидхэлые ба сессиин бусад материалнуудые хүн бүхэндэ һайнаар ойлгуулха, тиигэжэ тэдэнэй ажалай эдэбхи хэшээлые улам бадаруулха, социалистическэ мүрысөө бодотоор толгойлхо ябадал болоно.

СССР-эй Верховно Соведэй Хандалгые, ойн баярай сессиин материалнуудые гансал агитаторнуудай хөөрэлдэлгөөр хизаарлажа болохогүй. Тус Хандалга ажалшадай суглаанууд дээрэ хаа хаанагүй заатагүй зүбшэн хэлсэгдэхэ зэргэтэй. Тэндэ социалистическэ шэнэ уялгануудые абахадаа доторойнгоо арга боломжонуудые гүйсэд хаража үзэхэ, бодомжолхо, тиигэжэ улам ехэ продукци үйлэдбэрилхэ хэмжээнүүдые хараалха шухала.

Республикын ажалшад! Манай орондо коммунизм байгуулха нангин хэрэгтэ өөһэдынгөө хубитые ехээр оруулхын тулада, зургаадахи табанжэлэй гурбадахи жэлдэ бүри ехэ амжалтануудые туйлахын тулада энэ жэлэй үлөөд байһан үе соо габшагай шангаар хүдэлжэ, предприяти, колхоз бүхэнэй түсэбтэ даалгабаряа үлүүлэн дүүргэхын түлөө шармайн оролдоё! Абтадаг продукциин хүн бүхэндэ хүртэсын талаар эгээл хүгжэнги капиталистическэ оронуудые хүсээд, ахин гараха гэһэн зорилго бэелүүлхын түлөө дэлгэрһэн бүгэдэарадай социалистическэ мүрысөөндэ шэнэ амжалтануудые туйлая!

Республикын колхозууд, совхозуудта үрэһэ хаалга тухай

1957 оной ноябриин 15-най мэдээн

(Түсэбэй дүүргэлтэ процентээр)

Аймагууд	Ороһото культура	Хартаабха	Аймагууд	Ороһото культура	Хартаабха
Байкало-Кударын	111,1	67,3	Закаменай	78,4	52,3
Прибайкальска	100,5	73,9	Баргажанай	77,3	75,0
Тарбагатайн	99,4	60,3	Курумканай	77,2	56,1
Тунхэнэй	97,7	77,7	Кяхтын	64,4	85,2
Заиграйн	92,4	44,0	Иволгын	54,7	58,2
Хэжэнгын	92,2	33,3	Сэлэнгын	52,8	57,5
Кабанскын	91,3	51,1	СОВХОЗУУД:		
Бичурын	90,3	61,1	«Эрдэм»	100,0	37,3
Мухаршэбэрэй	87,0	53,2	Кяхтын	99,1	88,0
Хориин	86,3	46,8	Яруунын	93,7	60,0
Яруунын	86,0	13,1	Бичурын	90,9	48,4
Ториин	85,0	46,4	Боргойн	86,3	40,6
Кударын	81,6	87,0	Хориин	68,9	28,5
Зэдын	78,4	34,9	Сэлэнгын	28,7	37,3

Хилын саанаһаа ерэһэн партийно-правительственна ба партийна делегацинуудай хүндэлэлдэ Кремльдэ обед болобо

Агууехэ Октябриин социалистическэ революциин дүшэн жэлэй ойн һайндэртэ хабаадалсаһан хилын саанахи партийно-правительственна ба партийна делегацинуудай хүндэлэлдэ КПСС-эй ЦК-гэй Президиум ноябриин 17-до Кремль соо обед хээ.

Хариин делегацинуудые толгойлогшод, гэшүүдынь, КПСС-эй ЦК-гэй Президиумэй гэшүүд, КПСС-эй ЦК-гэй гэшүүд, СССР-эй Министрнүүд обедтэ байлсаа.

Нүхэд Н. С. Хрущев, Мао Цзэ-дун, Жак Дюкло үгэ хэлээ.

Үнэн зүрхэнэй, ахадүүгэй хани барисаанай оршон байдалда обед үнгэрбэ.

Культурна харилсаан тухай Совет-Хитад хэлсээн

Советскэ Союз, Хитад оронуудай хоорондохи культурна харилсаан тухай хэлсээн ноябриин 15-һаа СССР-эй Культурын министерстводэ боложо захалба. Советскэ делегациие СССР-эй Культурын министр Н. А. Михайлов, Хитадай делегациие КНР-эй Культурын министр Шэнь Янь-бин толгойлно.

1957 ондо хоёр оронуудай хоорондохи культурна харилсаан бүри саашадаа улам һайжараа гэжэ хоёр талын делегаци баяртайгаар тэмдэглэбэ.

1958 ондо СССР КНР хоёрой хоорондохи культурна харилсаанай түсэб хэлсээнэй үедэ зохёогдохо юм. Хани барисаанай, үнэн зүрхэнэй оршон байдалда хэлсээн боложо байна.

СССР-тэ байха зууран Хитадай делегаци культурна, ниитын, научна хэдэ хэдэн организацинуудта ябаха, литература, искусство, киногой ажал-ябуулагшадтай, советскэ культурын бусад творческо хүдэлмэрилэгшэдтэй уулзаха юм.

(ТАСС).

СССР-эй Ехэ театртa Хитадай Арадай Республикын партийно-правительственна делегациин гэшүүд оробо

КПСС-эй ЦК-гэй Нэгэдэхи секретарь Н. С. Хрущевой уряалаар Хитадай Арадай Республикын Түрүүлэгшэ Мао Цзэ-дун түрүүтэй Хитадай Арадай Республикын делегациин гэшүүд ноябриин 15-да ССР Союзай Ехэ театрта орожо, Чайковскиин «Хун шубуута нуур» гэжэ балет хараба.

Нүхэр Мао Цзэ-дунтай хамта КПСС-эй Центральна Комитедэй Нэгэдэхи секретарь нүхэр Н. С. Хрущев, СССР-һээ Хитадай Арадай Республикада байдаг элшэн сайд нүхэр П. Ф. Юдин тэгшэд театрта байлсаа.

Мао Цзэ-дун Н. С. Хрущев хоёрые театрта ерэгшэд халуунаар амаршалба.

(ТАСС).

Үхэрэй мяха ехээр абадаг болохын түлөө

Үхэрэй мяха ехээр абадаг болохо талаар РСФСР-эй Хүдөө ажахын министерствын техническэ совет хэдэ хэдэн дурадхалнуудые хаража, зүбшэн хэлсээ.

Залуу эбэртэ бодо мал һайнаар харууһалагдажа, эдеэлүүлэгдэжэ байгаа һаа, үбэлдөө шэгнүүрээ 50—70 килограммаар дээшэлүүлдэг юм. Ганса үбэлэй һарануудта залуу малайнгаа харууһа, эдеэлүүлгые һайжаруулаа һаа, мүнөөнэйхидэ орходоо жэл бүри 15—20 процент ехэ мяха абажа байха арга бии. Теэд олон ажахынууд энэ арга боломжые тооногүй. Залуу мал һайнаар түхеэрэгдээгүй байрада байлгагдана, тэдээндэ хүсэд хүрэхэ тэжээл үгтэнэгүй. Иимээр харууһалагдажа байхадаа мал шэгнүүрээ дээшэлүүлэнгүй, колхозууд болон совхозууд жэлэй түрүүшын хахадта эбэртэ бодо мал тон үсөөнөөр тушаана.

Мяхан болгогдохо залуу малые үбэлэй байрада оруулхадаа тусхай гүүртэ болгохо гэжэ колхозууд болон совхозуудта техническэ совет дурадхаба. Буруу, хашарагуудые үбэлдөө һэлгэгдэдэггүй, зузаан дэбисхэртэй, дулаалагдаһан байрада байлгаха хэрэгтэй. Залуу малые саг сагтань зүбөөр уһалжа байха хэрэгтэ онсо анхарал хандуулагдаба. Тиигээд үбэлдөө шахагдажа байһан залуу малые һайшалжа түүбэрилэн. гүрэндэ тушаажа байха хэрэгтэй.

Ехэ, һайн шанартай мяха, мүн тэрэшэлэн зузаан арһа ехээр абадаг болохын тулада залуу малайнгаа 20—30 процентһээ үсөөн бэшыень хоёр хахадтай, гурбатай болоторынь байлгажа, 450—500 килограмм шэгнүүртэй болоторынь томо болгохо гэжэ Волга шадарай, Хойто Кавказай, Сибириин болон бусад зарим нютагуудай ажахынуудта дурадхагдаа.

Томо колхозууд, совхозуудта мал шахаха тусхай фермэ бии болгоо һаа, таарамжатай гэжэ хэлсэгдээ. Тиимэ фермэнүүдэй байрые юрэ таарамжатайгаар баряад, досоонь хашараг бурууну удые уянгүйгөөр, зузаан дэбисхэр дээрэ байлгаха хэрэгтэй.

Сахарай, спиртын болон крахмалай заводуудта дүтэ байдаг совхозууд, колхозууд шахагдаха малай пунктнуудые эмхидхэхэ ёһотой.

Мяханай совхозуудта нэгэ үнеэндэ хоёр тугал хүхүүлжэ, түлжүүлхэдэ һайнаар томо болоно. Иигэжэ хүхүүлэгдэһэн тугалнууд түргэнөөр түлжөөд, 6—8 һаратайдаа 200 килограмм хүрэтэр татадаг юм.

Мяханай совхозуудта һаалиин малай тусхай гүүртэ бии болгоходо таарамжатай. Мяхан болгогдохо тугалнуудые нэгэ үнеэндэ хоёр-гурбаарнь хүхүүлжэ түлжүүлхэдэ хамаагүй.

Ороной зүүн урда зүгэй колхозууд, совхозуудта мяханай мал үлэмжэ олоор үсхэбэрилдэг болохо хэрэгтэ онсо анхарал хандуулагдаа. Мяхалиг үүлтэрэй—хальмаг, казах малаан ба бусад мяхалиг үүлтэрэй мал үлэмжэ олоор үсхэгдэхэ ёһотой.

Бурят-Монголой АССР-эй болон Хадата-Алтайн автономно областиин аймагуудта һарлагуудые үсхөө һаа, һайн байха гэжэ совет хэлсэбэ. Эдэ нютагуудта һарлаг үүлтэртэ ажахынуудые эмхидхэхэ шухала. Гадна, һарлаг бухануудта юрын үнеэдые табижа, хайнагуудтай болохо хэрэгтэй.

Эбэртэ бодо малые мяхалиг болгохо, мяханайнь шанарые һайжаруулха хүдэлмэридэ научно-шэнжэлэлгын эмхи зургаануудые бүри үргэнөөр хабаадуулдаг болохо шухала гэжэ техническэ совет тэмдэглэбэ.

(ТАСС).

Жэлэйнгээ түсэб дүүргэбэ

Баруун-Тарбагатайн леспромхозой (директорынь нүхэр Афанасьев) модошод оронойнгоо барилгануудта модо ехээр үгэхын тулада эрид шууд тэмсэжэ байна. Үдэр ерэхэ бүри нормоёо үлүүлэн дүүргэдэг түрүүшүүлэй тоо улам олошорно. Леспромхозой модошод абаһан уялгаяа дүүргэхын түлөө ехэ оролдолго гаргаа. Үнгэрһэн октябрь һарада леспромхозой модо бэлэдхэлэй пункт бүхэнэй коллектив өөһэд хоорондоо мүрысэжэ, даалгабариһаа гадуур 6 мянган кубометр модо шэрэһэн байна.

Октябриин һайндэрһөө хойшо бүри эдэбхитэйгээр хүдэлмэрилжэ, баруун-тарбагатайнхид 204 мянган кубометр модо шэрэхэ жэлэйнгээ түсэбые ноябриин 17-до дүүргэбэ. Мүнөө тэдэнэр жэлэй эсэс болотор үшөө 20 мянган кубометр модо арадайнгаа ажахыда үгэхэ гэһэн уялгаяа бэелүүлжэ оробо.

А. Петров.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Улан-Удын «Механлит» заводой түрүү хүдэлмэришэдэй нэгэн, хэб зохёодог уран дархан Галдан Ленхобоевич Ленхобоев.

Л. Хайдуровай фото.

Верховно Соведэй Хандалгада харюу болгон

Республикымнай эгээн томо предприятинуудай нэгэн болохо «Механлит» завод жэлэйнгээ түсэбые Агууехэ Октябриин революциин 40 жэлэй һайндэртэ 110 процент дүүргээ. Энэнь заводой хүдэлмэришэдэй урдань туйлаагүй ехэ амжалтань болоно. Энэ амжалта хадаа социалистическэ мүрысөөнэй үргэнөөр дэлгэрһэнэй, хүдэлмэришэдэй эдэбхи үүсхэлэй бадаран шантадаһанай ашаар лэ туйлагдаа.

Илангаяа механическа цехын хүдэлмэришэд социалистическэ мүрысөөндэ эдэбхитэйгээр оролсожо, ажал хүдэлмэреэ бүри эршэмтэйгээр ябуулдаг болоһон юм. Цех соогоо дэлгэрһэн мүрысөөндэ түрүүлэн ябадаг, трактор болон машинын рама заһабарилдаг хүдэлмэришэдэй бригада Октябриин 40 жэлэй ойн хүндэлэлдэ дэлгэрһэн мүрысөөнэй дүнгөөр дамжуулгын Улаан туг абанхай. Түрүү бригада октябрь һарынгаа даалгабариие хоёрһоо үлүү дахин дүүргэһэн байна. Эрхим хүдэлмэришэд А. Алексеев, М. Гусев болон бусад үдэрэй, һарынгаашье даалгабариие хоёр дахин үлүүлэн дүүргэдэг.

—Нүхэр Алексеев, саашадаа арадай ажахые хүгжөөхын, хүдэлмэришэдэй болон албахаагшадай салин хүлһэ дээшэлүүлхын, гэр байра олоор барихын түлөө парти, правительствынгаа ябуулжа байһан хараа шугамые ехэл һайшаана гээшэбди. Ехэл юумэн хэгдэжэ байна,—гэжэ тоһондо харлан татаад елышэһэн хубсаһатай нэгэ хүн дүхэриг дунда газетэ бараад һууһан хүндэ хандана.

—Зүб лэ хэлэбэш. Хараадшье үзыт, мүнөө манай социалистическэ орон Коммунистическэ партиингаа хүтэлбэреэр коммунизм тээшэ зорижо ябахадаа яатараа хубилаа, соёл культураяа хүгжөөгөө гээшэб. Абаад харабал энэ Хандалга соошье, нүхэр Хрущевой «Агууехэ Октябриин социалистическэ революциин 40 жэл» гэһэн элидхэл соошье Эхэ оронаймнай социалистическэ гүрэн болоһонһоон хойшо туйлаһан айхабтар ехэ амжалтанууд, саашадаа хараалһан түсэбүүднай, зорилгонууднай хэлэгдэнэ ха юм.

Зургаадахи табанжэл соо гэр байраһаа гадна, арад зоной сүлөөтэй сагаа культурнаар үнгэргэхэ Культурын байшангууд, курортнууд, сэсэрлиг талмайнууд урдань харагдаа үзэгдөөгүй олоор баригдаха юм. Мүнөөшье хаа яагүй барилгашадай эршэ хүсэн гэр байра барилга дээрэ бусалжа байна. Тиихэтэй хамта, хүдэлмэришэдэй ажал хүдэлмэреэ түргэдхэжэ, абаһан уялга, даалгабаринуудаа бүри ехээр, бүтээсэ һайнтайгаар дүүргэхэ бүринь ажалшадай салин хүлһэн нилээдгүй дээшэлхэ байна гэжэ манай парти заадаг,—гээд механическа цехын хүдэлмэришэн нүхэр Алексеев СССР-эй Верховно Соведэй сессиин Хандалга толилһон газетээ эбхэбэ.

Түрүү хүдэлмэришэн М. Гусев энэ Хандалгатай танилсаад байхадаа, партиингаа хараалһан зорилгые бүримүһэн һайшаагаад, Эхэ оронойнгоо 40 жэл соо туйлаһан амжалтаар бүхы совет арадтай хамта ехээр баярлажа байһан тухайгаа мэдүүлбэ.

—Би сугтаа хүдэлдэг нүхэдтэеэ хамта түсэбһөө гадуур абаһан уялгаа шэнэ жэл болотор дүүргэхын түлөө үдэрэйнгөө, һарынгаашье даалгабариие хоёр дахин дүүргэжэ байхаб—гэжэ тэрэ хэлэбэ.

Энэ жэл соо уралан нарижуулгын хэдэ хэдэн дурадхалнуудые оруулһан түмэршэ дархан нүхэр Иван Авдоничев СССР-эй Верховно Соведэй Хандалгые халуунаар дэмжэн, саашадаа үшөө һайнаар хүдэлмэрилхэб гэжэ урма баяртайгаар мэдүүлбэ. Нүхэр Авдоничев ажал хүдэлмэридөө үнэн сэхээр хандажа, дурадхалнуудаа үйлэдбэридэ нэбтэрүүлһэнэй ашаар гүрэнэй 10 мянган түхэриг алмаа юм.

Заводой хүдэлмэришэдэй туйлаһан амжалтануудые тоолохо болоо һаа олон.

Мүнөө заводой хүдэлмэришэд, тэрэ тоодо механическа цехынхид, СССР-эй Верховно Соведэй Хандалгатай бүлэг бүлэгөөрөө, цехүүдээрээ танилсажа, зүбшэн хэлсэжэ байхадаа, хахад миллион түхэригэй продукци түсэбһөө гадуур бүтээн гаргаха тухай уялгаяа шэнэ жэл болотор дүүргэхэбди гэжэ булта омог баяртайгаар мэдүүлнэ.

М. Гончиков.

Профсоюзуудай тоосоото-һунгуулиин суглаа эмхитэйгээр үнгэргэхэ

Республика доторнай профсоюзна организацинуудай тоосоото-һунгуулиин суглаанууд эхилбэ. Профсоюзай хүтэлбэрилхы органууд жэл соо хэһэн хүдэлмэриингөө дүн тоосожо байна. Эдэ суглаанууд ноябрь—декабрь һарануудта боложо үнгэрхэ юм. 1958 оной январь—март һарануудта профсоюзуудай обкомуудай болон Союз хоорондын областной конференцинүүд үнгэргэгдэхэ юм.

Манай республикада 3 мянга гаран профсоюзай группа, 1500 фабрика—заводуудай болон нютагай комитет, 120 гаран профсоюзай аймагай комитедүүд хүдэлмэрилнэ.

КПСС-эй түүхэтэ XX съездын заабаринуудые бэелүүлэн, тэдэнэй олонхинь хүдэлмэреэ һайжаруулһан, МТС, совхоз, колхоз болон эмхи зургаануудай, промышленна предприятинуудай үмэнэ табигдаһан зорилгонуудые дүүргэхэ хэрэгтэ бодотоор хабаадалсана. Тэдэнэй дунда шэлэй заводой, сэмбын фабрикын, ТЭЦ-ын хүдэлмэришэдэй, хилээмэнэй комбинадай, гүрэнэй типографиин болон бусад комитедүүд бии.

Гэбэшье, профсоюзуудай олохон комитедэй хүдэлмэридэ ехэхэн дутагдалнууд ушарһаар. Профсоюзай зарим комитедүүд ажалшадай эдэбхи үүсхэлые, социалистическэ мүрысөөе үшөөл һулаар толгойлно.

Тусхайлбал, Холтосоной руднигай профсоюзай комитет хооһон хөөрэлдөөгөөр лэ хүдэлмэреэ дүүргэжэрхидэг заншалтай. Тиихэдээ үйлэдбэриин асуудалнуудта хайхарамжагүйгөөр хандадаг, хүдэлмэришэдэй эдэбхи, үүсхэлые дэмжэдэггүй. Эндэ үйлэдбэриин суглаан бэлэдхэлгүйгөөр, ёһо тэдыгээр, ямаршье шүүмжэлэлгүйгөөр үнгэргэгдэдэг байна.

Тэрэшэлэн хэдэ хэдэн МТС-үүдэй профсоюзна комитедүүд социалистическэ мүрысөө эмхидхэхэ, хүтэлбэрилхэ хэрэгтэ анхаралаа табинагүй. Мүн барилгын организацинуудай профсоюзна комитедүүд муугаар хүдэлмэрилнэ. Тэдэнэр хүдэлмэришэдэй абаһан уялгын дүүргэлтэ шалганагүй, тэрэнэй хойноһоо хиналта табинагүй.

Мүнөө болоожо байгаа тоосоото-һунгуулиин суглаанууд дээрэ дурсагдаһан, мүн бусад дутуу дундануудые элирүүлээд эрхэ бэшэ шүүмжэлжэ, дары усадхахын тула зохихо хэмжээнүүдые хараалха ёһотой.

Профсоюзна организаци, комитедүүдэй хүдэлмэриин эгээ гол шухала зорилгонь юун бэ гэхэдэ коллективнэ договорой дүүргэлтые хинан шалгажа, заабол дүүргэхын тула оролдолго болоно. Теэд энэ хүдэлмэридэ ехэхэн дутуу дундануд бии.

Паровозо-вагонно заводой, Галуута Нуурай рудоуправлениин профсоюзна организацинууд ажал дээрээ аюулгүй байдалые сахиха талаар горьтой юумэ хэнэгүй, энэ талаар абаһан уялгаяа дүүргэхыень предприятиин хүтэлбэрилэгшэдэй урда шанга эрилтэ табинагүй. Иимэрхүү эрхэ байдал мүн ой модоной промышленностиин зарим предприятинуудта үзэгдэнэ. Профсоюзай олохон комитедүүд ажал эмхидхэхэ тушаа гаргагдаһан хуули гуримуудые баримталжа байха эрхээ саг үргэлжэ хэрэглэжэ шаданагүй.

Хүдөө ажахын, барилгын болон бусад предприятинуудай, эмхи зургаануудай профсоюзай комитедүүдтэ эмхидхэлэй хүдэлмэри һула байһаар. Хүдэлмэришэд, албахаагшад бултадаа профсоюзай гэшүүндэ абтаагүй байһаар. Республикын МТС-үүдэй бүхы хүдэлмэришэдэй 20 шахуу процентнь профсоюзай гэшүүн болоодүй. Эгэтын МТС-эй хүдэлмэришэдэйнь гурбанай нэгэ хуби, Чесанын, Бичурын МТС-үүдэй олонхи хүдэлмэришэдынь профсоюзай гэшүүндэ үшөө ороогүй байһаар.

Зүүн Сибиирин түмэр замай 4-дэхи отделениин цехүүдтэ, Городок городой профсоюзна организацинуудта болоһон тоосоото-һунгуулиин суглаанууд дээрэ профсоюзай гэшүүд комитедэй хүдэлмэридэхи дутагдалнуудые хурса шангаар шүүмжэлһэн байна. Энэ ушар хадаа профсоюзай гэшүүдэй эдэбхи үүсхэл ехэтэй байһыень, өөһэдынгөө организациин хүдэлмэридэ һаналаа ехээр табидагыень гэршэлнэ.

Тоосоото-һунгуулиин суглаан дээрэ гэшүүдэй хэһэн шүүмжэлэл, дурадхалнуудые шэнээр һунгагдаһан профсоюзай комитет шууд түргөөр хаража, зүбшэжэ үзөөд хүсэндэнь хүргэхэ ёһотой.

Гэбэшье, зарим областной, аймагуудай, фабрико-заводуудай профсоюзай комитедүүд шүүмжэлэгдэһэн ажаглалтануудые хаража үзэхэ хэрэгээ удааруулна. Илангаяа гэгээрэлэй хүдэлмэришэдэй профсоюзай обком, Зэдын комбинадай профсоюзна организацинууд энээн тушаа ехэхэн дутагдалтай байһаар, теэд тэрэнээ усадхаха хэмжээн эндэ абтанагүй. Шүүмжэлхы ажаглалтануудые ба дурадхалнуудые зүбшэн хэлсэнгүй гэдэргэ татадаг зарим комитедүүд тон буруу ябадал гаргана.

Профсоюзай комитедүүд гансашье өөһэдынгөө тушаа хэлэгдэһэн шүүмжэлэлээр хэмжээ абаха бэшэ, харин группоргнууд, цехүүдэй комитедүүдэй хүдэлмэри тушаа хэгдэһэн шүүмжэлэл болон дурадхалнуудые дары түргөөр хүсэлдүүлхыень наринаар хаража, шалгажа байха ёһотой.

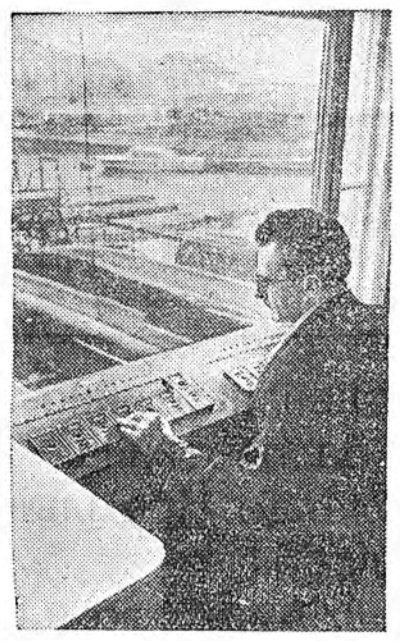
Шэнээр һунгагдаһан комитет хадаа тоосоото-һунгуулиин суглаанууд дээрэ элирүүлэгдэһэн дутагдалнуудые усадхаха тушаа хэмжээ-ябуулгануудые түсэб соогоо хараалжа, тэдэниие арга бэшэ дүүргэхын түлөө оролдохо зэргэтэй. Мүн эндэ хэлэгдэһэн шүүмжэлэл, һанамжа дурадхалнууд ажахын тусхай эмхи зургаануудта харагдажа, хэмжээ абтаха ёһотой.

Тоосоото-һунгуулиин суглаанууд дээрэ профсоюзай комитедтэ түрүү, эдэбхи үүсхэл ехэтэй хүдэлмэришэд, инженерно-техническэ мэргэжэлтэд болон албахаагшад дэбжүүлэгдэхэ ёһотой. Республика соомнай бүхыдөө 38 мянга гаран эдэбхитэд һунгагдажа баталагдаха юм.

Профсоюзна организацинуудай тоосоото-һунгуулиин суглаа эмхитэйгээр үнгэргэлгэ хадаа профсоюзай комитедүүдэй ажал-ябуулгые саашадань һайжаруулха хэрэгтэ нилээд ехэ туһа нэмэри болохо.

М. Гаськов, профсоюзай областной Соведэй секретарь.

Ленинградта

Модо урадхуулгын центральна научна шэнжэлэлгын институтда туршалгын-автоматическа агрегат зохёогдоо. Агрегадай утань 128 метр, үргэниинь 20 метр. Уһанда тамаран ябадаг энэ завод модо шэлэн илгаха, һаллаха ажал хэнэ. Энэ агрегат халаан бүридэ 1600 кубометр модо илгажа, 80 хүдэлмэришэдэй хэхэ ажал бүтээнэ. Автоматическа энэ агрегат гүрэнэй шалгалта гараба.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: техническэ наукануудай кандидат Л. С. Яковлев агрегадые шалгажа байна.

ТАСС-эй фотохронико.

Ленинград. «Русский дизель» гэжэ заводой хүдэлмэрилэгшэд даалгабаряа һараһаа һара бүри дүүргэнэ. Механическа хабсаруулгын 2-дохи цехын коллектив 6 Д. гэжэ маркын дизель болзорһоонь урид гаргажа, ехэ амжалта туйлаа.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: механическа цехын 2-дохи участогта. Слесарь А. Н. Герасимов наада талаһаань харуулагдана. Энэ хүдэлмэришэн үдэр бүриингөө даалгабариие 250 процент дүүргэдэг юм.

ТАСС-эй фотохронико.

Арадай сүүдэй ээлжээтэ һунгалта

Советскэ Социалистическэ гүрэниие хүтэлбэрилдэг органуудай дунда арадай сүүд нилээд һуури эзэлдэг.

Агуухэ Октябриин революциин илажа, Совет засагай тогтон сасуу хүдэлмэришэн анги болбол буржуази-помещигүүдэй сүүдые үгы хэжэ захалһан юм. 1917 оной ноябрь һарада Советскэ правительство сүүд тухай түрүүшын Декрет гаргаа һэн. Тэрэ Декредэй ёһоор хаанта засагай хуулинууд болюулагдажа, мүлжэгшэдтэ алба хэдэг хуушанай сүүдүүд үгы хэгдэжэ, ажалша олониитын аша туһада алба хэдэг, ажалшадай засагай гаргаһан хуулинуудые сахиха, ажалшадай засагай тогтооһон ёһо гурим хамгаалха шэнэ, хүдэлмэришэн таряашанай сүүд байгуулагдаһан байна.

Советскэ сүүд Эхэ орондоо урбагшадые, ажалшадай дайсадые, шпионуудые, хорлогшодые гам хайрагүй шангаар хэһээжэ, социалистическэ гүрэнөө бэхижүүлхэдэ туһалдаг байна.

Арадай сүүд хадаа бии байһан хуули ёһонуудые баримталжа, социалистическэ хуули сахилгые бэелүүлэн, уголовно болон гражданска хэрэгүүдые шиидхэдэг байна.

Социалистическэ зөөриие, эрхэтэдэй хубиин зөөриие, мүн эрхэтэдэй ажал хүдэлмэриин, гэр байрын болон эд зөөриин эрхые, колхозуудай, гүрэнэй, кооперативна болон бусад ниитын эмхи зургаануудай зөөриин эрхые сахин хамгаалха хэрэгтэ советскэ сүүд ехэ үүргэ дүүргэдэг.

Айхабтар олон элдэб асуудалнуудые арадай сүүдэй шиидхэхэ уялгатай байһан дээрэһээ арадай судьянар хадаа Советскэ социалистическэ хуулиие наринаар сахиха, шиидхэжэ байһан хэрэгээ айхабтар нарибшалан шэнжэлхэ зорилготой, мүн харуулагдаһан баримтануудай зүб байһые али болохоор шалгаха, тиигээд хэрэгтэй болоо һаань, нэмэлтэ баримтануудые эрихэ эрхэтэй юм. Бии байһан хуулинуудые наринаар сахин, советскэ сүүд СССР-эй Конституцида бэшэгдэһэн СССР-эй хүн зоной эрхыень хамгаалхатаяа хамта эрхэтэдэй уялгануудынь дүүргүүлхын түлөө, ниитын социалистическэ зөөриие хамгаалан бэхижүүлхын түлөө, ажалай жаяг заршам сахюулхын, ниитын уялгада хүн зониие үнэн сэхээр хандуулхын, социалистическэ гэр бүлын дүримүүдые хүндэлүүлхын түлөө ехэ тэмсэл хэдэг гээшэ.

Социалистическэ хуули сахилгын асуудалнуудта Советскэ Союзай Коммунистическэ партиин XX съезд ехэ анхарал хандуулаа. Бүхы предприятинууд, эмхи зургаанууд, тусхай тушаалтай хүнүүд болон тус тус эрхэтэд советскэ засагай хуулинуудые тон наринаар сахиха ёһотой гэжэ манай арад, Коммунистическэ парти, совет гүрэн тоолодог байна.

Гэбэшье, советскэ хуулинуудые бүдүүлигээр хазагайруулха, ажалшадай эрхыень, аша туһыень хаһаха ушар бодото байдалда заримдаа дайралдадаг. Жэшээнь, «Мельводстрой» гэжэ конторын начальник Кяхта город командировкодо гарахаяа арсаһан дээрэһээнь «Д» гэжэ шофёрые ажалһаань гаргажархиһан байна.

Гүрэнэй предприятинуудай болон эмхи зургаануудай зарим хүтэлбэрилэгшэд түрэхэ эхэнэрнүүдые ажалһаань гаргажархидаг ушар үзэгдэдэг байгаа. Улан-Удын мяханай комбинадай директор тэндэ хүдэлжэ байһан «А» гэжэ эхэнэрые ажалһаань гаргаа.

Зарим ушарта штат хорооход гэжэ шалтаад, хүдэлмэрилэгшэдые ажалһаань гаргаха ушар дайралдадаг. Хориин леспромхозой дирекци штадаа хороохомнай гээд ашаашан «Б» гэгшые ажалһаань гаргаһан байна. Тарбагатайн аймгүйсэдкомой элүүрые хамгаалгын таһагые даагша хүүгэдэй яслиин уборщица «К» гэгшые мүн лэ штат соморлобобди гээд, ажалһаань гаргаа. Гэбэшье, эдэ гаргагдаһан хүнүүдэй орондо һүүлдэнь ондоо хүнүүд абтаһан байха юм.

Арадай сүүд эдэ бүгэдые хаража үзөөд, гаргагдаһан хүнүүдые ажалдань һөөргэнь оруулаа.

Советскэ сүүд арад зонойнгоо эрхые хамгаалхатаяа хамта ажал хүдэлмэридөө хайша хэрэгээр хандаха, гүрэнэй зөөриие үрихэ ябадалтай эрид шангаар тэмсэдэг.

Советскэ сүүдэй эмхидхэлэй болон ажал-ябуулгын үндэһэ һууринь социалистическэ демократизмын гол ёһонуудта түшэглэнэ. Советскэ засагай тогтоһон түрүүшын үдэрнүүдһээ эхилээд, манай сүүдүүдые арад зомнайл һунгадаг байна. Тиихэдэ арадай сүүдтэ ороһон хэрэгүүдые хэдэн хүн, тусхайлбал, арадай судья болон арадай хоёр заседатель хамтаараа хаража үзөөд шиидхэдэг.

Судьянарай, мүн арадай заседательнуудай һунгагдадаг ушар арадай сүүдые ажалшадтай нягта холбоотой байлгадаг, тиихэдэ арадай судья сүүдэй хэһэн хүдэлмэри тухай һунгагшадтаа тоосодог байна. Уголовно болон гражданска хэрэгүүдые хаража үзэлгэдэ арадай заседательнуудай хабаададаг ушар, мүн уялгаяа дүүргэхэдээ саг үргэлжын судья шэнги эрхэнүүдтэй тэдэнэй байдаг ушар, тэрэшэлэн сүүдэй боложо байхада хүн зоной хабаадалсадаг ушар сүүдэй хүдэлмэриин бодото демократическа байһан тухай гэршэлнэ.

Һаядаа арадай судьянарые, арадай заседательнуудые һунгаха һунгалта эхилхэнь. Тоосоото суглаанууд боложо, сүүдэй хэһэн хүдэлмэриин зүбшэн хэлсэгдэжэ байха үедэ һунгагшад сүүдэй хүдэлмэридэ бии байһан дутагдалнуудые шүүмжэлхэ, тиигээд тэмдэглэгдэһэн дутуунуудые усадхаха арга замуудые арадай судьяда зааха ёһотой.

Арадай судьяда болон арадай заседательнуудта кандидадуудые дэбжүүлхэдээ эгээл һайн, үнэн сэхэ хүнүүдые шэлэн олохо шухала. Судья хадаа эрхим һайн зан абаритай, сэхэ сэбэр ябадалтай хүн байха ёһотой.

Советскэ хуулинуудые сахиһа, арадай сүүдэй амжалтатайгаар хүдэлмэрилхынь тулада хүн зон сүүдтэ ехэ туһаламжа үзүүлхэ ёһотой. Ямар нэгэн хэрэгүүдые сүүдтэ шиидхэхын тулада гэршэнэр хабаадуулагдадаг байна. Ямаршье хэрэг һаань—социалистическэ зөөриие үбэршэлһэн тухай гү, али хулигаан ябадал, дээрмэдэлгэ, тушаалаа хэрэглэжэ буруу ябадал хэһэн ушар гү,—эдэ бүгэдые гэршэнэргүйгөөр, гансал мүрдэлгын органууд үнэн зүбөөр шиидхэжэ шадахагүй байна. Тиимэһээнь лэ советскэ хүнүүд тэдээндэ ехэ туһаламжа үзүүлхэ ёһотой. Тиигээдшье СССР-эй Конституциин 130 ба 131 статьянууд тиимэ туһаламжа үзүүлхыень тэдээниие уялгална.

Сүүдтэ харагдажа байһан хэрэгтэ сэхэ хабаатай хүнүүдһээ гадна, ондоо хүнүүдэй эндэ байдаг ушар хүмүүжүүлхы ехэ удхашанартай юм. Хүнүүд бодото жэшээ дээрэ, бодото хэрэгүүд дээрэһээ советскэ хуулинуудтай һайса танилсадаг байна. Гадна, хүн зоной хабаадалгатайгаар сүүдтэ хэрэг шиидхэхэдэ, сүүдэй хүдэлмэриин хойноһоо олониитэ хинан хараха аргатай.

Гэмнэгдэһэн хүн бэеэ хамгаалха эрхэтэй гэжэ Советскэ Конституцида бэшэгдэнхэй. Тиимэһээнь хуулитай һайнаар тааралдаһан, үнэн зүб, баримталагдаһан шиидхэбэри сүүд абаха аргатай байдаг. Гэм хээгүй хүн бэеэ сагаалжа шадаха, тиихэдэ гэмтэ ябадал гаргаһан хүн мултаржа шадахагүй байна.

Мүнөө болохоёо байһан арадай сүүдүүдэй һунгалта Коммунистическэ партиин, Советскэ правительствын болон арадай бата нэгэдэлые шэнэ ехэ хүсэтэйгөөр харуулхань.

Олондо хүндэтэй боложо, ажалшадай этигэл найдабариие харюулдаг кандидадуудые судьянар болгожо дэбжүүлээд һунгабалнай, социалистическэ хуулиие сахиха, арад зониие хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ арадай сүүдэй үүргэнь бүри дээшэлхэ байна.

Арадай сүүдэй ээлжээтэ һунгалта хадаа тэдэнэй хүдэлмэриие саашадань һайжаруулха, социалистическэ хуули сахилгые бэхижүүлхэ хэрэгтэ ехэ туһа хүргэхэ байһаниинь лабтай.

И. Шишуев, РСФСР-эй Верховно Сүүдэй ахалагша консультант.

Комсомолшуудай үүсхэлээр

Хэжэнгын аймагай Тельманэй нэрэмжэтэ колхозой комсомолшуудай үүсхэлээр нютагай залуушуул концертдэ бэлэдхэһэн юм. Комсомолшууд, залуушуулай бэлэдхэһэн концертые һайндэрэй үедэ колхознигууд ехэ һонирхожо хараба.

Алдарта партияа магтаһан, мүн революционно дуунууд, Агуухэ Октябрьда зорюулагдаһан шүлэгүүд концертын программада оролсоо. Мүн концерт харуулагшадай эмхидхэһэн аттракцион, элдэб наадануудта залуушуул эдэбхитэйгээр хабаадалсаа.

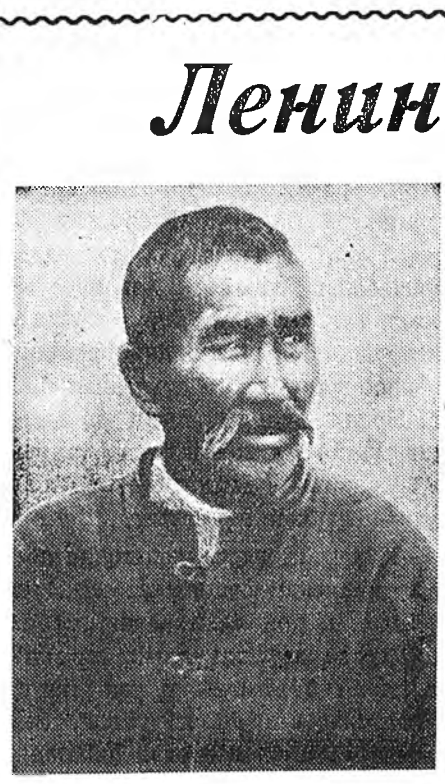
В. Дашидоржиева.

Ленинэй хараһан хүн

Анханда Алтай нютагайнгаа хасаг хүбүүдээр хамта албанда татагдаһан Сэбэгэй Бата элдэбын унтер мүүнтирнүүдэй хамаанда хараал дууладаг болоходоо тэсэжэ ядадаг һэн. Сэрэгэй журам болоод, тэрэ үедэ хаанта засагай тогтооһон хатуу шэрүүн ёһо заршам албанда ябаһан хүбүүдтэ ехэл хариа байгаа. Сэбэгэй Бата түрүүтэй бурят хүбүүд доромжолуулһан, гомдоһоноо һэмээхэнээр хөөрэлдэн, гунигтай дуу дуулалдадаг байгаа.

Хархис хаанай албанда
Хажар болоо зүрхэмни...
Эзэн хаанай албанда
Эрьюу болоо зүрхэмни,—гэһэн дуун эгээл тэрэ үедэ зохёогдоо юм.

1914 ондо Бата хүбүүн фронт мордобо. Нэгэ хотые эзэлхэ гэһэн айхабтар хатуу захиралта ерээд, Сэбэгэй Батын алба хэжэ байһан дивизион фронтые һэтэ сохин, немецүүдэй тон шухалада тоолодог түмэр замые буляан абаха ёһотой болоһон байгаа.

Эгээ энэ үедэ взводой командир гэнтэ ооголбо:

—Бата Сэбэгэй! Дэйков гэһэн солдадтай хоюулаа гурба модоной газарта гүйлгэлдэжэ ошоод, түмэр замай харуул сэрэгые, дайсанай хүсые һайса мэдэжэ ерэгты!—гэжэ захирба.

—Та үндэр түрэлтэ, захиралтытнай дүүргэхэб,—гээд Бата мориндоо мордожо, офицерэй даабариие дүүргэхээ Дэйковтэй хамта урагшаа харайлгажа оробо. Арба таба модотой хадын боори талаар добуунай оройдо гарахатайнь сасуу гэнтэ буугай абяан дуулдажа Батын хүлые шархатуулаад, мориень алажархёо.

Федя Дэйков түргэн бушуу мориноо һүрэжэ буугаад, шархатаһан нүхэрөө һундалдуулжа, бии шадалаараа гэдэргээ харайлгаба.

Шуһаа ехээр гоожуулһан, мэдээтэй мэдээгүй Батые полевой лазаретэдэ оруулһан байгаа. Тиигэжэ хахад жэл болоод байхада, эдэгээд Бата дахяад лэ албаяа хэжэ ороо һэн.

Харата муухай зорилгоор немецүүд тэрэ үедэ газ хаядаг болоһон байгаа.

Нэгэтэ Бата газда хорлогдоод, гурба һара шахуу Петроградай больницада хэбтээ һэн. Мүн лэ газаар хорлогдоһон питерскэ хүдэлмэришэн Степанов Леонид нэгэ палата соо хэбтэһэн байгаа. Тэрэ хүнһөө Бата ехэл һонин юумэ дуулажа, мэдэжэ абаа бэлэй.

Энэ германай дайн юрын хүн зондо хэрэгтэй бэшэ юм даа, баяшуулдал хэрэгтэй дайн гээшэ. Энэ дайнда ородууд, украинцууд, бурядууд шуһаяа адхана. Харин баяшуул ехэхэн олзо олоно гэхэ мэтээр Степанов залуу бурят хүбүүндэ ушар удхыень ойлгуулжа үгөө бэлэй.

—Ши намда хөөрэнэ ха юмши даа.. Танай Шаралдай ноён хэдэ мянган хонитой, тоо байгүй олон адуу моритой гэнэш. Ганса айлда иимэ олон мал юундээ хэрэгтэйб? Танайхи хэды малтайбди гээ һэмши даа?

Арбаад хонин, хоёр морин гү даа?

Эгээл тэрээн шэнгеэр манай ородуудшье баян, үгытэй болоожо илгардаг ха юм. Манай капитаниие чье абаад үзэе. Эсэгынь мэдэлдэ томо фабрика бии юм. Хэдэ мянган хүн тэндэнь хүдэлдэг. Иимэ ёһо гуримые, иимэ тэгшэ бэшэ байдалые хубилгаха тухай бодомжолхо хэрэгтэй болоо,—гэжэ байжа Степанов айхабтар тодо ойлгосотойгоор, баримта жэшээ харуулжа байгаад, хүргаа тоолон хөөрэжэ үгөө һэн.

Эдэгэжэ госпитальһоо гараад дивизиондоо бусахадаа Бата мэдэһэн дуулаһан юумэеэ солдаг нүхэдтөө ойлгуулан хэлэдэг болоһон юм.

Тиин, 1917 оншье гаража ерэбэ. Албанһаа гараһан полковник Золотицкий Батые харуулшан болгожо абаһан байгаа. Тиигэжэ Бата Невскэ үйлсэдэхи томо байшан гэрэй хэрэнсээ дорохоно нэгэ хүйтэн жаахан таһалга соо байрладаг болоо һэн. Полковнигой балай ехээршье хэрэгсээдэггүй дээрэһээнь Бата дураараа гэртэһээ гаража ошодог байба. Олон хүнэй хабаадалгатай суглаан болон манифестацида байлсадаг болоһон байгаа.

Тиигэжэ ябахадаа Ваня Погорелов гэдэг ород солдат, большевик хүбүүнтэй танилсаа бэлэй.

—Мүнөө үдэшэлэн манай казармда ерээрэй. Байрымнай мэдэжэ аба. Үдэшын долоон сагта би шамайе хүлеэхэб. Тэндэ Степановтаяа уулзахаш,—гэжэ Ваня Погорелов таралган дээрээ хэлэбэ.

Хэлэһэниинь хаанаб гэжэ Бата тэрэ үдэшэндөө ошоо бэлэй. Ерээнээр будаһан будкын хажууда ошоходонь, харуулшан тэндэһээ гараад:

—Оро наашаа, оро, Бата. Ваня шамайе хүлеэжэ байна,—гээ һэн.

Эдэшни булта намайе танина гэжэ Бата ехэ баярлаад, хүнгэн солбоноор алхалан хашаа руу оробо.

Ваниин дахуулжа оруулһан багахан таһалга соо дүшөөд солдат сугларшанхай байба. Тэдэнэй ороходо, ефрейторэй погонтой наһажаал солдат үгэ хэлэжэ байгаа.

—Нүхэр, үглөөдэр манай Петроградта дэлхэйн пролетариадай агууехэ вождь Владимир Ильич Ленин ерэхэнь. Тиимэһээ, бидэнэр бүхы полкоороо ашата багшаяа угтахын тула ошохо ёһотойбди,—гэбэ.

Иимэ үгэнүүдые дуулахадаа Батын зосоо наран гаража, саашадаа тэрэ хүнэй хэлэһые оройдоош шагнабагүй. Хайшан гээ һаа, Владимир Ильичые угталсахаяа ошохо гээшэб, намайе абаашаха гээшэ гү, үгы гү? гэһэн бодол толгой соонь лэ мушхарна.

—Ваня, һайн хүн боложо хэлыш даа. Хэзээ, хаана Ленин багша ерэхээ байгаа юм?—гэжэ Бата хажуудахи нүхэрһөө асууба.

—Харин гүрэнһөө үглөөдэр ерэхэ юм. Хэды сагта ерэхыень хэншье мэдэхэгүй. Үглөөгүүршье ерэжэ болохо, али хахад үдэр юм гү? Үдэшэлэнш ерэжэ магад. Нүхэр, үглөөдэр ерэл даа. Ильичые сугтаа ошожо угтахабди,—гэбэ ха.

Үглөөдэрынь, апрелиин гурбанда, Финляндска талмайе хүдэлмэришэд, солдадууд болон матросууд бүрхөөжэрхёо. Талмай дээрэ броневик зогсожо байба. Тэрэ шадарай хамаг үйлсэнүүдтэ хүн зон дүүрэн.

Петроградай томо фабрика, заводуудай хүдэлмэришэд вождьёо угтаха гэжэ ерээ. Тэдэнэр Улаан туг, уряа лозунгнуудые дээрэ үргэнхэй, революционно дуунуудые дуулалдан, колонно колонноороо вокзал тээшэ ерэжэл, ерэжэл байгаа һэн.

Харанхы һүни боложо, демонстрантнууд факел бадаруулан гэрэлтүүлнэ. Вокзалай дэргэдэхи талмай дээрэ прожекторнууд галаа аһаана, «Лениндэ амар мэндэ!» гэһэн бэшэгтэй улаан бүдүүд толотоно.

Тиигэжэ байтар, Лениниие асарһан поезд перрон дээрэ хүрэжэ ерэбэ. Хүхиһэн баярлаһан хүн зоной сэдьхэлые үгөөр дамжуулан хэлэхын аргагүй. Владимир Ильичэй вагоной хэрэнсээ табсан дээрэ гаража ерэхэтэй сасуу, хэдэн зуугаад хүдэр гар дээрэ үргэжэ, Ленин багшые вокзалай талмай дээрэ абаашаба. Нэгэ хэды болоод байхада, Владимир Ильич броневигэй хажууда хүрэжэ ерээ. Үгэ хэлэжэ эхилхэдэнь, тэндэ дүтэхэн байһан хэдэн матрос болон солдадууд Лениниие үргөөд, броневик дээрэ гаргажархиба. Тээ холошог байһан Бата хүн соогуур урагшаа дабшажа, броневигтэ дүтэлбэ. Ильич пальтогойнгоо шагта тайланхай, гараа үргөөд, броневик дээрэ зогсожо байгаа һэн. Кепкэ малгай хармааһаань халта харагдажа байба. Владимир Ильич хүдэлмэришэд, солдадууд болон матросуудые социалистическэ революци хэхыень уряалаа бэлэй. Энэ үгэнь хүн бүхэнэй зориг бадаруулжа байгаа.

Бата амилхаашье болишоод, агуухэ багшын хэлэһэн ойлгосотой сэсэн үгэнүүдые һонирхон шагнаба.

«Социалистическэ революци мандаха болтогой!» гэһэн Ленинэй уряа олон мянган хүн зоной орой дээгүүр ханхинаа һэн.

Угтахаяа ерэһэн хэдэн арбаад мянган зон баярлахыса баярлан, Ильичын үгые шагнажа байгаа һэн.

Агуухэ вождиин үгые шагнажа зүрхэеэ халяаһан Бата хани нүхэр Ваниингаа частьда орожо, солдадуудай соведтэ хүдэлмэрилдэг болоһон юм.

Тэрэ гэһэнһээнь хойшо дүшэн жэл үнгэрөө. Юрын бурят хүбүүн тиихэдэ хүн түрэлтэнэй агууехэ вождь Владимир Ильич Лениниие хараһан байгаа. Мүнөө Сэбэгэй Бата далаад хүрэжэ ябана. Кударын аймагай Алтайн сомоной Ждановай нэрэмжэтэ артелиин гэшүүн Бата Сэбэгэй хэды үндэр наһатай болобошье, колхоздоо хүдэлмэрилһөөр. Ленин багшые хараһан, үгэ хэлэхыень шагнаһан тухайдаа залуушуулда хөөрэжэ байхыень ехэтэ һонирхон шагнадагбди.

И. НЕЧАЕВ.

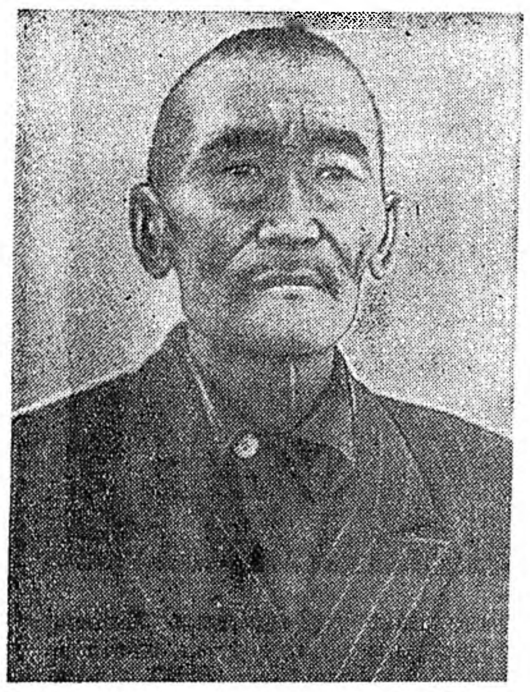
...ХЭД ХОНИШОД! ХОНИДОО ТАРГАНААР ОНДО ОРУУЛАЯ. ...ТЫН ХУРЬГАДЫЕ ЭРХИМ БЭЛЭДХЭЛТЭЙГЭЭР АБАЯ!

25 жэлэй малшан

...Зэдын аймагай ...өргойн сомоной «...Эрдэм» колхозой-...ид Чойжинима ...Дамчиевые дүй дүр-...шэл ехэтэй малша-...аймнай нэгэн юм ...элсэдэг.

Нютагтаа хамтын ...ажалай һаяхан эм-...идхэгдээд байха-...аа хойшо таһалга-...агүй ниитынгээ ...аялиг—адуу мал ...сэхэбэрилхын түлөө ...нүхэр Дамчиев хүй-...эн халуунине мэ-...энгүй, үнэн шу-...аргыгаар ажал-...лажа байна. Ар-...баад жэлдэ адуу-...ан ябаад, хорёод ...шахуу жэл хонин ...һүрэг хаража бай-...на. Һүүлэй жэл-...нүүдтэ эхэ хонидой ...отарада ахалагша ...хонишоноор ажал-...лажа, 600—700 ...хурьга жэл бүхэндэ ...абаад, бүрин бүтэн ...түлжүүлжэ, шэчэ ...отара болгон таби-...даг.

Мүнөө жэл нүхэр ...Дамчиев 100 эхэ ...хонин бүриһөө 87 ...хурьга абажа түл-...жүүлээ, хонин бү-...риһөө дунда зэр-...ээр 2200 грамм ...нооһо хайшалаа.

Хонидые искусственнэ аргаар үрэжүүлхэ, хурьгадаа кошарно-базова аргаар түлжүүлхэ түрүү арга дүршэлые түрүү хонишон халан абаһан байха юм.

Чойжинима Дамчиев жара һайса гаража, үбгэ наһан болобошье һаа, олон жэлдэ хэжэ ябаһан ажалаа орхёод амаржа миин һууха дурагүй. Мүнөө тэрэ 46 толгой үүлтэртэ хуса харууһална.

Хонидойнгоо үүлтэр һайжаруулха, хонин һүрэгөө бүхыдэнь нарин, нарибтар нооһотой болгохо зорилгын колхозой хонишодой урда табигдаад байхада, үүлтэртэ хусануудые эрхим һайнаар харууһалха, эдээлүүлхэ хүдэлмэри тон харюусалгатай ха юм гэжэ нүхэр Дамчиев һайса мэдэдэг.

Хусануудайнгаа үбэлжэхэ байрые зохидоор түхеэрэнхэй, хашаа, хорёонуудынь хододоо сэбэрхэн байдаг. Үбһэ тэжээлынь хүсэд хүрэхөөр бэлдэнхэй. Зелёнко болон талха тарьянай зүйл хусануудтаа эдюулжэ захалһаар үнинэй.

Колхозой правлени малшан Чойжинима Дамчиевай эдэбхитэ ажалые үндэрөөр сэгнэдэг. Гансахан нёдондо жэл нэмэлтэ түлбэри болгон 8 хони үгөө һэн. Чойжинима үбгэнэй ажалта үдэртэнь 72 пүүд тарья талхан, 9750 түхэриг мүнгэ болон бусад эдеэ хоолой зүйл хүртэһэн байна. Колхозой туһаламжаар һаяхан энэ малшан шэб шэнэ гэр барижа ороо.

Д. Цыренжапов.

100 ЭХЭ ХОНИН БҮРИҺӨӨ—109 ХУРЬГА

(Курумканай аймагай Калининай нэрэмжэтэ колхозой ахалагша хонишон Бутыд Элбеновагай хөөрөөнһөө)

...ин ажалда хүдэлһөөр арба ...жэл болобоб. Энэ үе соо яһа-...й дүршэлтэй болобоо.

...и харууһалха гээшэ бэлэн ...бэшэ юм. Илангаяа хурьгал-...дэнь үдэр һүнигүй ажалла-...болодог.

...өө нүхэртэеэ 400 эхэ хони ...абди. Эдэнэймнай олонхинь ...классай нооһотой болонхой. ...най февральһаа хурьгалжа ...энь.

...эрэгшэ жэлдэ бидэнэр 100 ...хонин бүриһөө 109 хурьга аба-...арзалуулангүйгөөр түлжүүл-...айнабди. Тиихэдэ хонин бүри-...килограмм 200 грамм нооһон ...алагдаа.

...аад иимэ амжалга туйлаг-... Бидэнэр жэлэй дүрбэн сагта ...о тураахагүй гэжэ оролдо-...ураадагшьегүй гээшэбди.

...лэй жэлнүүдтэ манай нютаг-...и гасууртай байжа, малай тэ-...багаар абтадаг болонхой. ...жэлнүүдтэ эхэ хониндо ...оол центнер хүрэхэгүй үбһэн ...эг. Тиихэдэ хонидые ехэнхи-...элшээридэ ябуулха ёһотой бо-...бди.

...инай ямаршье сагта—үдэ-...харанхыда, үглөөгүүр эртэ, ...үдэрэй халуунда хамаагүй ...жэ һуранхай. Жэшээнь, ха-...ла бэлшэжэ һураагүй хонин ...и байдаг, һорд гэһэн юумэн-...шубуунайшье ниидэхэдэ үр-...үйлдэшэдэг. Халуунда хурга-...айһан хонин хүнэй туугаагүй ...7—8 час соо эдеэлхээшье ...эгүй байжал байха юм. Үг-...эр эртэ хонидые бэлшээхэдэ ...шын үдэрнүүдтэ шүүдэртэй ...ехээр эдиһэнһээ боложо, гэдэ-...дүүрэдэг, тээрэдэг байна ...Тиин саашадаа дадахадаа ...эртэй ногоо ехэ дуратайгаар ..., тээрэхээшье болишодот ...

Хүхэ ногоон малай хотодо бэлээр шэнгэдэг гээшэ. Тиимэ тулань хонидые шадаал һаа эдеэлсэтэй, һайн ногоотой бэлшээридэ удаан ябуулхые оролдодогбди.

Хонидто ногоо ехээр лэ эдюулээд байгаа һаамнай түргэн таргалдаг, мяхажадаг. Илангаяа зун, намарай үедэ хонидоо һайса таргалуулдаг гээшэбди. Зундаа үглөөнэй 3 часта хонидоо бэлшээридэ гаргаад, бүрэнхы болотор ябуулдаг заншалтайбди.

Хэрбээ хонидые зун, намарай үедэ таргалуулжа, хүсэ шадалтай болгоогүй һаа, үбэлэй үедэ өөһэдөө саһа малтажа эдеэлхэ аргагүй, холын бэлшээридэ хүрэхэ шэнээ тамиргүй байдаг. Тиимэһээ хонид түртэн туража, муудажа эхилдэг.

Үбэлэй үедэ хонидоо адуулхадаа зарим сагта хүрзэ абажа ябаад хатуу саһатай газарые малтажа, хагдыень гаргажа эдюулхэдэ һайн.

Тарган хонид өөдэргэн томо хурьгадые гаргадаг.

Хоёр гурбан жэлэй саада тээ манай эндэ хонидһоо оройдоол 1,5—2 килограмм нооһо хайшалдаг байгаа юм.

Һүүлэй жэлнүүдтэ имагтал искусственнэ аргаар ороондо оруулдаг болоһоной ашаар хонидоймной үүлтэр һайжаржа, нооһонойнь шанар дээшэлжэ байнхай.

Нооһые гутаахагүйн тулада хонидоо носоргоно, буртаг үбһэтүй газарта бэлшээдэг байнабди. Мүн хонидто үбһэ солоомо хаяжа үгэхэдөө нооһыень гутаахатүй гэжэ оролдохо хэрэгтэй. Хонидой нюрган дээрэ үбһэ, солоомо хаяхада нооһонойнь узуур руу буртаг үбһэн, колосой һахал, носоргоно гэхэ мэтэ орожо, бэеынь гэжгэнүүлдэг, хашаа хорой шүргөөлгэн адаалгадаг, нооһыеншье муудхаадаг байна. Хонид шүргөөхэһөө гадна, нооһоёо шүдөөрөө зулгаажа таһара түгдэр татадаг ушар үзэгдэдэг.

Үбэлэй үедэ хонидые уйтан, бүтүү байра далда хаагаа һаа халуудажа нооһониинь нороод, унахадаа бэлэн, шанар муутай болодог. Мүн нойтон нооһотой хонин дулаан хотонһоо хүйтэндэ гарахадаа нороһон нооһониинь хүрөөд хухаржа гээтдэлдэ орожо болохо юм. Тиимын тулада бидэ хониноойнгоо дал соо ходол нэгэ жэгдэ, һэрюун байлгахые хүсэдэгбди.

Мүн зунай үедэ хүдөө ажахын мэргэжэлтэдэй заабаряар хонидые элдэб үбшэнһөө һэргылхэ тусхай эмнэлгын хүдэлмэри ябуулдагбди. Тиигэжэ хамуугай хорхой, хашат, шэрхэ гэхэ мэтэ хонидтомнай байдаггүй.

Үнгэрэгшэ жэл нооһоншье горьтойгоор хайшалагдаа һэн. Теэд туйлаһан амжалтаараа һанаагаа амархагүйбди.

Аймагаймнай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой түрүү хонишод хонин бүриһөө 5 килограммһаа дээшэ нооһо хайшалдаг болонхой. Мүнөө бидэнэр хүршэнэрөө хүсэхэ гэһэн зорилго урдаа табинхай ажалланабди. Ажалдаа зарим тэды амжалта туйлажа БМАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Хүндэлэлэй грамотаар, мүн ВЛКСМ-эй ЦК-гэй тусхай значогоор шагнагдааб.

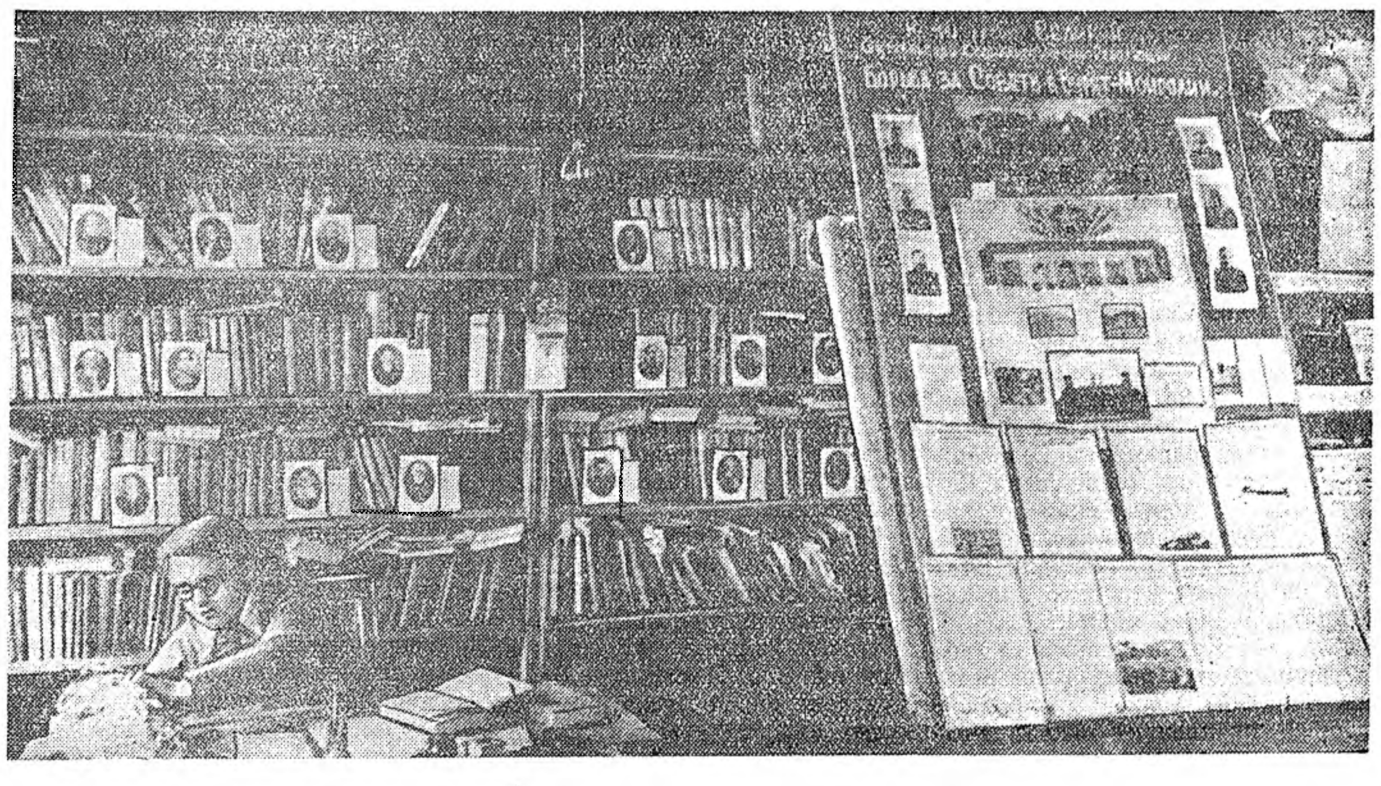
Мүнөө үедэ үбэлжэлгэдөө бэлдэнхэйбди. Хото хороймнай заһагданхай, дулаалагданхай. Хонидтоо эдюулхэ үбһэ тэжээл газаагаа буулганхайбди. Саашадаа талха тарьянай зүйл, силос хонидто үгтэхэ байна. Минеральна тэжээлээр хонидоо дутаадаггүйбди. Мүнөө хурьгадайнгаа байрануудые дулаалжа, сэбэрлэжэ байнабди.

Н. Жамбалов бэшэжэ абаа.

...АГ ДЭЭРЭ: Бичурын совхозой хонид-бэлшээридэ ябана. Л. Хайдуровай фото.

Шэнэ Заганай хүдөөгэй библиотекэ

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Библиотекэ соо. А. Мантаевай фото.

Түгнэ нютагай хойморoор тэниигэн Шэнэ Заган тосхондо Мухаршэбэрэй аймагай Сталинай нэрэмжэтэ колхозой центр байдаг. Тэрээнние хэрээһэлһэн үйлсэнүүдэй бэлшэртэ Шэнэ Заганай библиотекын байшан харагдана. Библиотекын газаагуур улаан таша уряа лозунгнууд хадагданхай.

Тэдэнь үгэнүүдээр үсөөншье һаа, удха түгэлдэр. «Нүхэд һаалишад, ухэршэд! Энэ жэлдэ һаамхай үнеэн бүриһөө 1500 литр һү һаая!» гэжэ уряалһан лозунгнууд угтажа байдаг. Уншалгынь таһалга соо угаа һаруул, сэбэр, дулаан! Тойроод—яла, сала. Столнууд дээгүүр шэнэ газетэ, ном, журнал, элдэб һонирхолтой дэбтэрнүүд дэлгээтэй. Номой выставкын тусхай хайрсагууд дээгүүр: «Өөрынгөө мэргэжэлдэ хэрэгтэй ном шэлэжэ абаад, уншагты», «Эрдэм ухаанда, байгаалиие шэнжэлэлгэдэ хамаатай номуудые уншагты», «Агууехэ Октябриин һүүлээрхи илалтанууд» гэхэ мэтээр бэшээтэй. Тусхай тагууд дээрэ жэгдэхэнээр зэргэлүүлэн ябталһан номууд. Ехэ-ехэ уранзохёолшодой портредууд доогуур тэдэнэй бэшэһэн номууд табяатай, «минии ном уншыш» гэһэндэл хүндэтэ уншагшадаа урижа байдаг.

Библиотекэ соонь плакадууд, витринэнүүд, элдэб янзаар найруулһан монтажууд дүүрэн.

Харуулан ойлгуулха агитацида хабаатай тематикань үргэн. Тэндэ табигдаһан материалнууд ехэ шадамараар, гүнзэгы удхатайгаар тааруулагданхай.

Нэгэ углуудань «Бурят-Монголнай зургаадахи табан жэл соо» гэһэн зурагламал выставкэ бии. Тэндэнь республикын арадай ажахын, соёл культурын хүгжэлтые харуулһан номууд, һонирхолтой плакадууд олон.

Тэндэ оромсоороо колхозой ажахын хүгжэлтэтэй, бүхы ажабайдалтай энэ библиотекын нягта барисаатайгаар, адли алхалдан ябадаг байһыень мэдэхэт.

Библиотекэһээ гараагүй байжа, Сталинай нэрэмжэтэ колхозой бүхы ажабайдалтай хүсэд танилсаха аргатай юм. 1956 ондо колхозой олоһон мүнгэн олзонь 1 миллион 840 мянган түхэриг болоһон байгаа. Тэрээнние 1955 онойхитой жэшээд харабал, 600 мянган түхэригөөр дээшээ. Гансахан мал ажалһаа 847 мянга үлүүтэй түхэриг мүнгэн олзо ороһон байна. Сталинай нэрэмжэтэ колхоз мал ажал эрхилхэһээ гадна, 4800 гектар таряалантай. Тэндэһээ үндэр ургаса абадаг байһаниинь библиотекэ соохи стендһээ элирнэ. Мяха, һү, тоһоной хүн бүхэндэ хүртэсын талаар ойрын жэлнүүдтэ Америкын Холбоото Штадуудые хүсэхэ тухай совет арадай урда Парти, Правительствын табиһан зорилгые бэелүүлхэ хэрэгтэ туһалхын тула Шэнэ Заганай хүдөөгэй библиотекэ ехэ хүдэлмэри хэжэ байнхай. Библиотекэ соо няагдадаг плакат-бюллетень фермэ, отара бүхэнэй, һаалишан, хонишон, гахайшан бүхэнэй арбан хоног дотор хэһэн ажалай дүнгые ходо харуулжа байдаг. 527 эхэ хонидһоо 527 хурьга абаад, гээлтэ хоролтогүйгөөр түлжүүлжэ байһан эрхим хонишон нүхэр Дмитрий Вакаринай нэрэ обогые тэндэ уран гоёор бэшэнхэй. Һаалишадай дундаһаа түрүүлһэн Ульяна Матвеевагай ажал тухай баһал тиимээр бэшээтэй. Нүхэр Матвеева энэ жэлэй эхинһээ хойшо даажа байһан үнеэн бүриһөө бултанһаа ехээр һү һаагаад байгаа юм.

Ажабайдалтай адли алхална

Энэ библиотекын колхозойнгоо ажахые, соёл культурые үргэнөөр харуулдаг, хүмүүжүүлгын хүдэлмэри эмхидхэдэг гуламта болоод, ажабайдалтай нягта барисаатайгаар ажалаа ябуулдаг байһыень һайшаахаар.

Тус библиотекые Елена Климентьевна Брун хүтэлбэрилдэг юм. Эндэ хүдэлмэрилжэ эхилһээр ехэшье үнинэй бэшэ—хоёр жэл үлүүтэй боложо байна. Иимэ богонихон болзор соо Шэнэ Заганай библиотекые суурхуулжа шадаһан ушар шалтагаан, онол аргань юуб? Нүхэр Брун пропагандистаар ажаллаһан дүй дүршэлтэй хүн туладаа, эгээл түрүүн зониие библиотекын хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадуулха асуудалда анхаралаа хандуулжа эхилээ һэн. Тосхоной албахаагшад, комсомолшууд болон залуушуулай дундаһаа эдэбхитэдые элсүүлэн, культурно-гэгээрэлэй хүдэлмэри эрид һайжаруулха зорилго табяад, ажаллажа ороһон байгаа. Шэнэ Заган тосхон 600 һайса гаран булэ айлтай, гурба мянгаад хүн зонтой юм. Хоёр жэлэй саана оройдоол гурбан зуугаад хүн ном абажа уншадаг байһан аад, мүнөө 800 хүрэштэрөө нэмээ.

1957 оной 9 һарын туршада 9442 хүн библиотекэдэ ерэжэ, хамтадаа 10 мянга шахуу ном уншаһан байна. Библиотекэдэ ороходо, хүн зон ходол дүүрэн байдаг. Илангаяа үдэшэндөө залуушуул олоороо суглардаг. Шэнэ газетэ, ном, журнал уншаха дуратан эндэ ерэдэг юм. Олохон хүн лекцидэ ерэжэ, анхаралтайгаар шагнадаг.

Елена Климентьевна Брун уншагшадай эрилтэнүүдтэ ханамжатайгаар хандадаг, тэдэниие һонирхуулха номуудые шэлэн олоходоо шадамар, уншагшынгаа эрдэм бэлэдхэлдэ тааруу номуудые дурадхадаг.

Библиотекэ соо олониитын хэмжээ-ябуулга ходо үнгэргэгдэдэг. Энэ жэлэй эхинһээ хойшо элдэб асуудалаар 50 гаран лекци уншагдаа, 9 дахин библиографическа шэнжэлэл эмхидхэгдээ. Эндэ олоороо сугларжа, газетэ, журнал, тэрэшэлэн һонирхолтой ном уншадаг заншалтай.

Үе үе болоод лэ уншагшадай конференци зарлагдадаг. Уншагшад олоороо сугларжа, али нэгэн номой удха ба уран найруулгынь шанар шэнжые зүбшэн хэлсэдэг юм.

Иимэ амжалта өөрөө ерээгүй гэжэ хэнэйшье таахаар. Түрүүшынгээ үдэрнүүд тушаа Елена Климентьевна иигэжэ хөөрэнэ:

—Библиотекын хүдэлмэри һайжаруулха гэжэ зорёод, номой аша туһа тухай асуудалаар хөөрэлдөө эмхидхэжэ ороо һэм. Өөрөө айлаар ябажа, ном һударай удхашанар тухай хүн зондо хөөрөөд туршадаг һэм. Эгээ мүнөө үедэ 450 эдэбхитэй уншагшад-колхознигуудтай болоод байхада, урматай даа. Ажалшадай эдэбхи гээшэ гайхалтай ехэ хүсэн ха юм.

Шэнэ Заганай библиотекын уншагшадай дунда түрүү колхознигууд олон. Тэдэнэй нэгэн, эхэ хонидой отарын ахалагша хонишон Дмитрий Вакарин хони үсхэбэрилхэ түсэбөө жэлһээ жэлдэ үлүүлэн дүүргэдэг. Нүхэр Вакарин үнгэрэгшэ жэлдэ 100 эхэ хонин бүриһөө 103 хурьга абаад, тэдэнээ һайнаар ондо оруулаа. Энэ жэлэй туршада 100 эхэ хонин бүриһөө 105 хурьга абаха гэһэн уялгаяа нэрэтэй солотойгоор дүүргэжэ байна.

Оронойнгоо түрүү малшадай дүй дүршэлые харуулһан номуудые һаалишад, гахайшад, үхэршэд, тарьян ажалай хүдэлмэрилэгшэдтэ уншуулжа урмашуулһан дээрэһээнь, нүхэд Буркова, Леонова, Иванова болон бусад ном тарааха, үе үе ном һэлгэхэ, уншалга эмхидхэхэ, плакат, монтажуудые хадаха хүдэлмэриин үүсхэлшэд болоһоор үнинэй. «Үнеэ һаалга», «Үнеэ һааха дүй дүршэл», «Мал яажа эдеэлүүлхэб?» гэхэ зэргын һонин номуудые колхознигууд олоороо уншадаг болонхой.

Библиотекэдээ туһаламжа болгон, колхозой правлени жэл бүхэндэ ном худалдажа абахын тула 2000 түхэриг һомолдог байха юм.

Ном гээшэ залуушуулые хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ угаа ехэ удхашанартай. Уншаһан номуудайнгаа удхын нүлөөн доро олохон залуушуулай абари зангынь, ажал хэрэгынь һайжарһан, аягүй элдэб ябадал гаргахаяа болиһон байна.

Залуу колхозник Ф. ажалһаа залхуурдаг, элдэб муу ааша гаргадаг байһан юм. Елена Климентьевнатай хөөрэлдэһэнэй һүүлээр, Шолоховой «Номгон Дон», Полевойн «Ёһото хүн тухай повесть», Макаренкын «Педагогическа поэмэ» гэхэ мэтэ номуудые уншаад байхадаа, тэрэ хүбүүн мүнөө түрүү колхозник болонхой.

«Инаг дуран, хани нүхэсэл, гэрлэлгэ» гэһэн лекци залуушуулда зорюулагдажа, жэлэй эхиндэ уншагдаа һэн. Тэрээнһээ гадна, Зоя Космодемьянская тухай, Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай залуу геройнууд тухай лекцинүүд уншагдаа.

Елена Климентьевнагай хүтэлбэри доро хүдөө ажахын 16 мэргэжэлтэд, колхозой эдэбхитэд, хүдөөгэй албахаагшад, лекторскэ группа болоод хүдэлмэрилжэ байдаг. Колхозой түрүүлэгшэ нүхэр Перевалов, парторганизациин секретарь нүхэр Калашников, габьяата агроном нүхэр Леонтьева, хэдэн багшанар колхознигуудта лекци, элидхэлнүүдые хододоо уншадаг юм.

Шэнэ Заганай хүдөөгэй библиотекын баян дүй дүршэлые һайса шэнжэлжэ, ажалдаа хэрэглэн, хүдөөгэй бүхы библиотекэнүүдые ажабайдалтай адли алхалдаг болгоёл!

Д. ЖАРКОВ, Горькиин нэрэмжэтэ республиканска библиотекын директор.

Ч. ГЕНИНОВ

Колхозой дуун

Арюун харгыдаа оруулжархёод,
Адлихан табиял машинаараа.
Алтанхан тарьягаа хуряажархёод,
Артельдээ бусаял барандаа.

Наринхан голойнгоо ургастайда
Наартайхан бэлшээнэл адуу малаа,
Намарай һүниин дуулимханда
Намжаархан дууланал уран дуугаа.

Хадынгаа нааханаур колхознай
Холоһоо жэрыжэ харагдаад байна.
Колхознай городһоо илгарнагүй
Һаруулхан туяагаар толорооод байна.

Хэблэл тараалга—шухала хэрэг

1958 оной газетэ, журналнуудые тараалга манай республика дотор байгша оной октябриин нэгэнһээ эхилэнхэй.

Энэ шухала хэрэгые зүбөөр ойлгоһон газарта хэблэл тараалга һайнаар эмхидхэгдэнэ. Кударын аймагые абаад үзэе. Энэ аймаг 1958 ондо абаха хэблэл тараалгын түсэбые дүүргэхэ дүтэлөө. Хэлхеэ холбооной конторын начальник нүхэр Ипатьев, хэблэл тарааха түлөөлэгшэ нүхэр Климов гэгшэд илангаяа һайнаар ажаллана. Һүүлэй мэдээнэй ёһоор, эдэнэр 1958 оной газетэ, журналнуудые захиулха түсэбөө 80-аад процент болгоо. Тус аймагай Ждановай нэрэмжэтэ колхозой гэшүүд «Бурят-Монголой үнэн» 120 хэһэг, «Бурят-Монгольская правда»—40, «Кударинский колхозник»—98 хэһэг захяад байна. Мүн Сталинай нэрэмжэтэ колхоздо энэ хэрэг яһала һайнаар ябана.

Тэрэшэлэн Яруунын аймагта хэблэл тараалга муу бэшээр үнгэргэгдэжэ байнхай. Хэлхеэ холбооной конторын начальник нүхэр Разгильдеев, хэблэл тарааха түлөөлэгшэ нүхэр Ешеев гэгшэд аймагайнгаа колхозуудаар ябажа, газетэ болон журналнуудые захиулна. Энээнэй ашаар «Улаан Ярууна», «Улаан Туяа», «Путь социализма», Сталинай нэрэмжэтэ колхозуудай гэшүүн бүхэн газетэ, журнал захинхай.

Түнхэнэй аймагта хэблэл захиулха хүдэлмэри эхилбэшье, удаанаар ябуулагдана гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Һүүлэй мэдээнэй ёһоор, центральна газетэ захилга 42, журнал—47 процент болоод байна. Республикын, аймагай газетэнүүдые захиулха хүдэлмэри муугаар ябажа байнхай. Мүн Закаменай (хэлхеэ холбооной конторынь начальник нүхэр Беломоев, хэблэл тарааха түлөөлэгшэнь нүхэр Фофонова), Хэжэнгын (хэлхеэ холбооной конторынь начальник нүхэр Железняк, хэблэл тарааха түлөөлэгшэнь нүхэр Дриевская) аймагуудта ажалшадай дунда хэблэл тараалга эмхи гуримгүйгөөр, нобшоор ябуулагдана. Иволгын, Тарбагатайн, Ахын, Курумканай, Мухаршэбэрэй аймагуудай, Улан-Удэ, Городок городуудай хэлхеэ холбооной хүдэлмэрилэгшэд энэ хүдэлмэреэ зүндэнь орхинхой. Тус аймагуудай хэлхеэ холбооной конторын начальнигууд хэблэл захиулха түлөөлэгшэдөө, колхозуудай почтальонуудые хэблэл тараалгада хабаадуулаагүй байһаар. Тэрэшэлэн Мухаршэбэрэй, Иволгын, Тарбагатайн, Закаменай аймагуудай колхоз, МТС, предприяти, эмхи зургаануудта центральна, республикын газетэ, журналнуудые мүнөө болотор захяадүй байна. Хэлхеэ холбооной нгоо конторын хүтэлбэрилэгшэдэй гэмээр эдэ аймагуудай организацинууд 1958 ондо газетэ, журналгүй үлэхэнь ха.

Аймагуудтаа иимэ ушарай тохёолдоод байбашье, КПСС-эй айкомууд, аймгүйсэдкомуудай хүтэлбэрилэгшэдэй дуугай һуухань гайхалтай. Тиихэдэ Мухаршэбэрэй, Тарбагатайн, Иволгын, Байкало-Кударын болон бусад аймагуудта хүдөө ажахын газетэ, журнал тараалга муугаар эхилэнхэй. Хүдөө ажахын министерствын түлөөлэгшэд энэ хэрэгтэ туһаламжа үзүүлхэ ёһотой аад, өөһэдөөшье энэ хэблэлээ захяагүй шахуу байна.

Ажалшадта хэблэл захиулха гээшэ политическэ ехэхэн удхашанартай. Тиимэһээ, үгтэһэн түсэбөө дүүргэхэ асуудалда анхаралаа табихыень аймагуудтахи хэлхеэ холбооной конторын начальнигуудһаа, хэблэл тарааха түлөөлэгшэдһөө эригдэхэ ёһотой.

1958 оной центральна газетэ, журналнуудые захилга байгша оной декабриин нэгэн болотор, республикын газетэ, журналнуудые захилга декабриин 25 болотор дүүргэгдэхэ ёһотой. Тиимын тула, республикын хэлхеэ холбооной хүдэлмэрилэгшэд, колхозуудай почтальонууд, олоннитын түлөөлэгшэд ойрын үдэрнүүдтэ хэблэл тараалгаяа дүүргэхэ ушартай.

П. Разницын,
Хэлхеэ холбооной Бурят-Монголой Управлениин хэблэл тараалгын таһагай начальник.

„БУРЯТ-МОНГОЛОЙ ҮНЭНДЭ“ БЭШЭҺЭНЭИ ҺҮҮЛЭЭР

„Захиһан газетыемнай дутуугаар үгэнэ“

Яруунын аймагай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой гэшүүд захиһан газетэ, журналнуудаа хүсэд абанагүй. Мүн Улан-Удэһээ асарагдаһан газетэнүүд ехэнхидээ хахархай байдаг гэһэн бэшэг манай газетэдэ толилогдоһон юм.

Энэ бэшэг шалгаад, хэмжээ абахынь тула Хэлхеэ холбооной Министерствын Бурят-Монголой Управлениин начальнигта эльгээгдэһэн байгаа. Тэндэһээ мэдээсэһэнэй ёһоор, бэшэг соо хэлэгдэһэн баримтанууд шалгалтаар тодороо. Дурсагдаһан дутагдалнуудые усадхаха талаар зохихо хэмжээнүүд абтаа. Газетэ, журналнуудые асаралга мүнөө һайжараа. Мүн захигшад газетэеэ хүсэд абадаг болоо.

„Яаһан ямбатай ямаад байгааб“

Иимэ гаршагтай бэшэг манай газетын сатирын буланда толилогдоһон юм.

Тэрэ бэшэг соо Мухаршэбэрэй аймагай «Эрдэм» совхозой дирекци гурбан бани, нэгэ улаан булан бариха гэжэ шиидхэбэри гаргаһан аад, мүнөө хүрэтэр нэгэшье юумэн баригдаагүй гэжэ хэлэгдэһэн байгаа.

Манай редакцида Мухаршэбэрэй аймсоведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшын орлогшо нүхэр Поплевинэй мэдээсэһэнэй ёһоор, бэшэг соо хэлэгдэһэн баримтанууд булта тодороо.

Мүнөө тэдэ барилганууд баригдажа дүүрэзд,, ашаглалгада оруулагданхай.

ХИЛЫН СААНАҺАА

Чехословакиин республикын Национальна суглаанда

ПРАГА, ноябриин 17. (ТАСС). Чехословакиин телеграфна агентствын мэдээсэһэнэй ёһоор, Чехословакиин республикын национальна суглаанай түрүүлэгшэ З. Фирлингер президентые һунгахын тулада национальна суглаае 1957 оной ноябриин 19-дэ зарлахаар хараалаа.

Антонин Запотоцкиин наһа бараһан тушаа

Пекинһээ, Бухарестһээ, Софиһоо, Тиранаһаа абтаһан мэдээнэй ёһоор, Хитадай Арадай Республикын, Румыниин Арадай Республикын, Болгариин Арадай Республикын, Албаниин Арадай Республикын правительствонууд Чехословакиин Республикын президент Антонин Запотоцкиин хүдөөлүүлэгдэхэ үдэрые—ноябриин 18-най үдэрые шаналалай үдэр болгохо тухайй тогтоолнуудые баталан абаа.

ТАСС).

„Атомай хүсые амгалан ажалда хэрэглэхэ“ гэһэн темээр выставкэ Будапештдэ нээгдэбэ

БУДАПЕШТ, ноябриин 16. (ТАСС). «Атомай хүсые амгалан ажалда хэрэглэхэ» гэһэн темээр выставкэ баярай оршон байдалда эндэ мүнөөдэр нээгдэбэ. Советскэ энэ выставкэ дүрбэн неделиин турша соо нээлгээтэй байха юм.

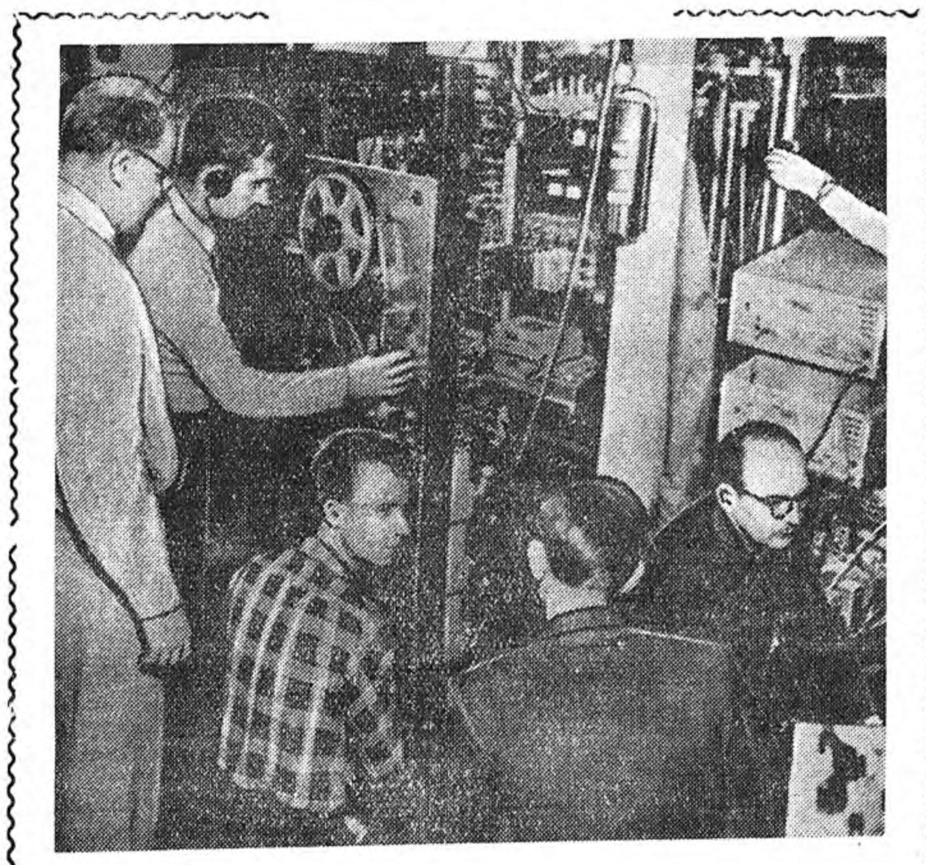
Сириин сэрэгэй командованиин түлөөлэгшын мэдүүлгэ

ДАМАСК, ноябриин 15. (ТАСС). Сириин сэрэгэй командованиин түлөөлэгшын мэдүүлһэнэй ёһоор, буу зэбсэгээр хангагдаһан Израилиин солдадууд демилитаризованно зонын хойто заха руу орожо, Сириин хилэ тушаа ерээд, буудажа эхилһэн байна. Сириин правительство эблэрэлгын хэрэгые эрхилдэг Сири Израиль хоёрой хоорондохи холимол комиссида энэ асуудалаар гомодол баряа.

Турциин сэрэгүүд Сириин хилэ шадар сугларжа үргэлжэлһөөр

ДАМАСК, ноябриин 15. (ТАСС). «Аль-Манар» газетын мэдээсэһэнэй ёһоор, Исляхие (Сириин хилэдэ дүтэ) шадар Турциин сэрэгүүд ехээр сугларaa. Эндэ 300 шахуу самолёт, 500 танк бии гэжэ хараалагдана.

Кунт шадар Турциин 10 мянга шахуу солдат сугларанхай.

Бүмбэрсэг дэлхэйе тойрон ниидэгшэ хэмэл одон Америкын Холбоото Штадуудта саг үргэлжэ адаглан харагдана гэжэ гадаадын хэблэл мэдээсэнэ. США-гэй далайн-сэрэгэй научна шэнжэлэлгын лабораторидо тусхай машина байгуулагдаһан юм. Агаарта табигдаха «Авангард» гэжэ Америкын хэмэл одые энэ машина адаглан хараха зорилготой байгаа. Гэбэшье, Америкын хэмэл одон агаарта табигдажа шадагдаагүй һэн. Энэ машина мүнөө үедэ Совет оронһоо табигдаһан хэмэл одые адаглан харана.

Аляскада байгуулагдаһан геофизическэ институдай научна хүдэлмэрилэгшэд хэмэл одые мүн лэ адаглан харалсана.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Аляскадахи геофизическэ институдай лаборатори харуулагдана.

ТАСС-эй фотохронико.

Иорданидахи байдал

КАИР, ноябриин 16. (ТАСС). Иорданидахи байдал шахардуу байһаар. «Аш-Шааб» газетэ иигэжэ бэшэнэ: Холбоото Штадууд түрүүтэй баруунай оронууд Хусейн королиин хабаадалгатайгаар Иорданиин арад тушаа хорото ябуулга хэжэ байна... Иорданида мүрдэлгэ мүшхэлгэ хэгдэнэ. Городуудай үйлсэнүүдээр ябаһан солдадууд үе үе болоод лэ хии агаар руу буу һүргэнэ, эдэнэр нигэжэ арад зониие айлгаха хүсэлтэй. Королиин ордоной хажуугаар танкнууд болон автомашинанууд табигданхай.

«Орон доторхи байдал, илангаяа Иордан мүрэнэй баруун эрьедэхи нютагуудта, Палестинэһээ зугадажа ерэгшэдэй ажаһуудаг газарнуудта бэрхэшээлтэй болоо гэжэ Иорданиһаа ерэгшэдэй мэдүүлһэн тухай энэ газетэ үргэлжэлнэ. Иерусалим, Рамаллах, Наһлус гэжэ Иорданиин городуудта бедуинэй частьнууд оруулагдаа. Городуудай үйлсэнүүдээр Америкын броневигүүд гүйлгэлдэнэ».

Хусейн королиин арадтаа харша ябуулдаг политикые элирүүлһэн хуудаһанууд орон дотор тараагдана гэжэ Иорданиһаа мэдээсэгдэнэ. Энээн тухай мэдээсэһэн «Аль-Маса» газетэ саашань иигэжэ үргэлжэлүүлнэ: Иорданиин арад хатуу шангаар хэһээгдэжэ байбашье империалистнуудай хэжэ байһан хорото ябуулганууд тушаа эсэргүүсэн тэмсэнэ.

БЕЙРУТ, ноябриин 15. (ТАСС). Иорданиин король Хусейнын түрэһэн үдэртэй дашарамдуулагдан үсэгэлдэр орон дотор хаа хаанагүй забастовконууд болоо гэжэ «Аш-Уарк» газетэ мэдээсэнэ. Олон городто арадай демонстраци болоо. Демонстрацинуудта хабаадагшад правительствын ябуулжа байгаа политикые буруушаагаа. Демонстрацида хабаадагшадай, тэрэшэлэн сэрэгшэдэй хоорондо тулалдаан болоо. Хүнүүд шархатаа. Иорданиин патриодууд хада, модотой газарнуудта сугларжа, эхэ ороноо империалистнуудһаа сүлөөлхын түлөө гартаа буу барин тэмсэжэ эхилбэ.

КАИР, ноябриин 15. (ТАСС). «Иорданида юун боложо байнаб?» гэһэн гаршагтай статья доторoo «Имаж» гэжэ журнал иигэжэ бэшэнэ: «Хусейн королиин правительство Холбоото Штадуудтай хэлсээ баталжа, ороноо доройтон муудуулхын туйлда хүргэжэ эхилбэ».

Патриотическа һанал бодолтойшуул, тэрэшэлэн хүдэлмэришэнэй хүдэлөөнэй хүтэлбэрилэгшэд Иорданида олооро арестовалагдана гэжэ журнал тэмдэглэнэ.

Атлантическа оронуудай хоорондохи хани барисаа Франци этигэхээз болёо

КОПЕНГАГЕН, ноябриин (ТАСС). Туниста буу зэбсэг гэһэн шиидхэбэриие Англи Амер хоёрой гаргаһантай дашарамду атлантическа бүлэглэлдэ хаба даг оронууд хоорондоо хэ шууяа татажа эхилбэ гэжэ Да хэблэл бэшэнэ. Франциин деле НАТО-гэй парламентын соведэ седаниһаа гаража ошобо гэжэ ниин бүхы газетэнүүд түрүүшы хуудаһануудта бэшээ. Фран правительствын энэ хэмжээнь лантическа бүлэглэлдэ хабаа оронуудай эбэй таһаржа байһые шэлнэ гэжэ газетэнүүд заана.

Франциин национальн суглаанда

ПАРИЖ, ноябриин 16. (Т. Министрнүүдэй Соведэй түрүү Гайяр правительствода этигэл дабари олгохо тухай асуудалые үглөөгүүр национальна сугла заседаниин үзэмжэдэ таб Асуудалай табигдахын урда тэ вительствын хараалһан фина хуулиин проект национальна лаанда удаан саг соо зүбшэ сэгдэһэн юм. Мүнгэ зөөри га шалхын тулада правительствод со эрхэ олгохо тухай ас правительствын зохёоһон фина хуулиин проект дотор хараал һан байгаа. Парламентын з бүлэглэлнүүд хуулиин прое ехээр буруушааһан юм.

Багахан забһарлалгын һүүлэ лөөнэйнь сагта национальна су най заседани эхилээ. Энэ засе дээрэ Министрнүүдэй Соведэ рүүлэгшэ үгэ абажа, фина асуудалаар правительствода эрхэ олгохо тухай хуулиин прое баталан абахыень дурадхаа, асуудалаар ноябриин 19-дэ һу та болохо юм.

Америка Туниста бу зэбсэг асаржа эхилб

ЛОНДОН, ноябриин 16. (ТА Тунисай правительствода бу сэг тээжэ асарһан «С-47» ма транспортна самолет үсэгэлдэ шэлэн Тунисай аэропортдо гэжэ Рейтер агентствын корр дент Тунисһаа мэдээсээ. СШ агаарай сэрэгэй энэ самолет винтовко, 50 мянган патрон а «С-24» маркын хоёрдохи са дынь буу зэбсэг тээжэ һаяар хань.

АЛЖИРТАХИ БАЙД

ПАРИЖ, ноябриин 16. (ТА Франс Пресс агентствын мэ һэнэй ёһоор, Алжирай бу шадай отрядууд, Франциин гэй, частьнууд Алжирта, О виль шадар шангаар тулалда

Франциин сэрэгэй засагаар мэдээсэһэнэй ёһоор, энэ Алжирай буһалгаашад 16 алуулаа. Франциин сэрэгэй хоролтонь мэдээсэгдээгүй.

Константин СЕДЫХ

ЭХЭ НЮТАГ*)

Харгыдаа ябахадаа Абидуев тон түрүүн Романда иигэжэ хэлэһэн байна:

—Нүхэр командир, би танай дүү хүбүүе таниха байналби. Ганька гэжэ дүү хүбүүтэй бэзэт?

— Дүү хүбүүтэй даа, ши хаанаһаа тэрээнтэй танил байһа гээшэбши?

— Тэрээнтэй хоюулаа бидэшни Үргэнэ мүрэнэй саана партизанска госпитальдо хамта байһан зомди. Хоюулаа тэндэ үхэлһөө бэеэ абаржа шадаа һэмди. Ехэл бэрхэ хүбүүн даа. Мүнөө тэрэмнай хаана гээшэб?

— Гэртээ байна. Тосхонойнгоо ревкомой секретаряар хүдэлнэ гэжэ би һая дуулаа һэм.

— Тиихэ үедэ мантай суггаа үшөө фельдшер Бянкин, Гошка Пляскин гэдэг гармонист байлсаһан юм. Тэдээн тухай юумэ дуулаагүйгтэ, амиды мэндэ ха гү?

—Бянкинтай мүнөөдэртөө уулзаха байхабди. Тэрэшни манай полкдо фельдшерээр хүдэлдэг юм. Харин Гошкотой би Читэдэ уулзаһан байнаб. Тэндэ нэгэ курсада тэрэшни һуралсажа байна...

— Чита ошоходоо тэрээнтэй уулзаагүймни халагтай байна. Тэрэ хүбүүн манай госпитальдо байхадаа нэгэ фельдшер басаганда ехээр дурлашанхай ябаһан юм. Бидэнэр тэрэ басаган сагаантанда алуулаа гэжэ ходо һанажа ябадаг байгаабди. Теэд тэрэмнай амиды мэндэ гараһан байгаа. Тэрээн тухай Гошкодо дуулгаа һаа, ехэл баярлаха һэн даа.

— Тэрэнь сэбэрхэн басаган һэн гү?

— Ехэл сэбэрхэн, ухаа һайнтай басаган. Наһаа хүрэжэ, нарбаа сайһан бишье тэрээхэн басагые ехэл нааршаажа харагша һэм даа. Антонина Степановна гэжэ нэрэтэй юм һэн...

Тэдэнэй полк Хираан гол шадарай уула хадатай гоё һайхан газарта байралһан байба. Урдань Кяхта хадаа хитад сай наймаалдаг, хэдэн миллион түхэриг зөөритэй хори гаран хупеэсүүдэй город байгаа. Тэдэнэр Хираан гол дээрэ заимкаяа баридаг, зунай сагта дача дээрээ байралдаг һэн. Набтархан хадануудай хажуугаар ургаһан жэрэгэр һайхан нарһан модонууд, хүйтэн уһатай Хираан голой эрьеэр ургаһан үнгэ бүриин ягаа ногоон сэсэгүүд, бурьялан гаража байһан аршаан булаг, уула хадын гайхамшаг сэбэр агаар тэдэнэй һанаа сэдьхэлые бэедээ татаһан байна. Элһэ шорон болошоһон Кяхтатай жэшэбэл, энэ нютаг эгээл һайхан орон мэтэ һанагдамаар, эндэ шанга һалхин болодоггүй, хабарай саг эртүүр ерэдэг байһан юм. Огородшон хитадууд эндэ арбуз ургуулжа худалдадаг, номидорые эшэ дээрэнь уб улаахануул болгожо амжадаг байгаа.

Харин мүнөө үедэ баяшуулай дачын барилгануудһаа юуншье үлөөгүй байба. Өөһэдынгөө ээдые огородой эдеэгээр, тоһо зөөхэйгөөр хангажа байдаг заимкануудайнь орондо юрын оодэгүйхэн тосхоной барилганууд харагдана. Урдань Европын гүрэнүүдэй түб хотонуудта һураһан гэрэйнгээ докторнуудтай, үхибүүгээ эрдэмдэ һургадаг гувернер болон гувернанткануудтай байдаг бүхы Сибирь дээрэ алдаршанхай миллионернүүдэй ажал хүдэлмэридэ бүхэли наһаа үнгэргэжэ байһан хонишод, адуушад болон огороднигуудай үри һадһад энэ тосхондо эзэн болонхой ажаһуужа байгаа һэн.

Роман полкоёо тушаажа абан сасуугаа гүрэнэй хилэ тээшэ үдэр бүри харуулшадые ябуулжа байха, һүниндөө бүришье олон хүнүүдтэй заставанууд болон харуулнуудые табиха гэһэн захиралта гаргаа һэн. Хилын саана байралһан Монголой шэнэ сэрэгүүдэй мэдээсэлэй ёһоор, зэнхыһэн холо талын дундуур барон Унгернын сэрэгэй түрүү разъездүүд харагдадаг болоһон байба.

Хэдэн үдэр үнгэрхэдэнь, Ибацик гэдэг монгол нютагта Унгерныи отрядууд Монголой сэрэгүүдые добтолжо, Улыбинай полк түргэн дохёогоор хүл дээрээ бодобо. Монголой хилэ дээрэ энэ полкын сэрэгүүдые урдаһаань гүйлгэлдэжэ ябаһан монгол сэрэгүүдэй разъезд угтажа, Ламын-уула гэдэг хадын хажууда дайсанай сэрэгүүд хадаа манай сэрэгүүдые добтолбо гэжэ мэдээсээ һэн.

— Тэрэ газартнай эндэһээ холо гү?— гэжэ Роман Абидуевһаа һураба.

— Холо бэшэ. Ехэдээл һаа, таба модон болохо,—гэжэ Абидуев хэлээд, тэшэ ядан хүлеэжэ байһан шанаа ехэтэй, шиирагшаг бэстэй, хүлһэ һалһан болоһон монгол сэрэг тээшэ хараад абаба. Тэрэнь үһэеэ хюһуулһан тулюурхан сагаан толгойгоо дохижо байгаад, тэрээнэй зүб хэлэһэниие батална. Ламын-уула! Орхон, Хираан, Дзаргын гол, Сэлэнгэ гэхэ зэргын мүрэнүүдэй хажуугаар иимэ уула хаданууд олон юм! Зүгөөр тэрэ хадамнай холоһоо харахада, тэмээнэй хоёр бүхэн шэнги нюсэгэн орьёлтой. Энэ хадын хойто хажуугаар сагаан шулуунуудай забһараар хүйтэн булагууд бурьялан гарана. Оршон тойрон хабарай зүлгэ ногоон нюдэнэй шэмэг болонхой. Шабар шабха соогуур үлэһэн үнсэд болон моридой туруунай хонхосогууд дээгүүр май һарын түрүүшын эрбээхэйнүүд эрьелдэнэ. Энэ хадын урда налуу хажуу дээгүүрнь ая ганганууд сэсэглэнхэй, алтаргана болон харбуулай ногоохон шэнэхэн һөөг эшэнүүд һалхинда найгалдана. Уурхайгаа орхиһон үргэн талын бүргэдүүд Ламын-уулын орой дээгүүр элилдэнэ. Тэдэнэр айхабтар хёрхо, эгэршэгүй эрэлхэг зоригтой шарахан нюдэнүүдээрээ тала дээрэхи бүхы юумэнүүдые хаража ябанад. Ламын-уулын зүүн хажуугай үргэн тала дээрэ Сүхэ-Баатарай морин сэрэгүүд сагаантан-монголнуудаар урда урдаһаа мүргэлдэн оролсоһониие тэдэ бүргэдүүд эли тодоор харанад. Тэдэ монгол сэрэгүүд алишье талаһаа эртэ урда сагайнгаа һүртэй шанга:

К-ху! К-ху-у! Ху-у-у!

гэһэн хашхараа хуугайлалдаа табилдан дабхина.

Тосхон шадар байралһан өөрынгөө разъездэ гүйлгэжэ ерэхэдээ Роман энэ аймшагтай шанга тулалдаанай боложо байхые хараһаар зүрхэ сэдьхэлээ хүдэлэн хашхараад абаа һэн. Монголнуудай энэ зэрлиг галзуу тулалдаан тэрээнэй зүрхэ сэдьхэлые гэнтэ эзэлбэ. Дайсадай галзуу түргэнөөр эрьелдэн тойролдон гүйлгэлдэжэ байһан морин сэрэгүүд соогуур эндэ тэндэл ород хубсаһатай улаан монгол сэрэгүүд үзэгдэнэ. Теэд минута, секундын үнгэрхэ бүхэндэ тэдэнэй тоо үсөөн боложо байгаа һэн.

Удааржа байха сүлөө байгаагүй. Дүтэлэн ерэжэ ябаһан полк тээшээ Роман эрьежэ хараад, добтолгодо орохын дохёо үгэхые захирба. Мориной гүйдэл дунда тэрээнэй полкын сотнинууд добтолго хэхэеэ ишэ тиишээ таранад. Тэдэнэй зэргые жэгдэрүүлэн, дайнда дугташан ябаһан моридуудаа бага татажа, түрүүшынь зэргын сэрэгүүд һэлмэнүүдээ үтэр түргэн урагшань ёдойлгобо. Хоёрдохи зэргынь сэрэгүүд һэлмэнүүдээ хуйнууд сооһоонь һуга татан дэлибэ.

— Минии хойноһоо урагшаа! Добтолгодо!.. Марш-марш!..—гэжэ Роман айхабтар шанга, таһалданги хоолойгоор хашхараад абаа һэн.

Һаяхан зүлгэ ногоондо бурхөөгдөөд байһан үргэн тала олон түмэн моридой туурайда хүндөөр хүнхинэн, шанга түбэрөөн дуулдан, шара тооһон бурьялшаба.

Роман шаргал зээрдэ, тон тэсэмгэй, хурдан хүлэг мори унажа ябаа. Трубагай түрүүшын дохёо абяа дуулаһаар, тэрэ мориниинь хойто хүл дээрэ һээхэлзэн, хүлөө нэшэн, хүлшэрэнхэй түхэрсэн шэлэсэ гүлдылгэжэ, шангаар хазаһан хазаарайнь аманай забһараар хөөһэ буран шүлһэниинь доошоо унана. Романай жолоогоо табин сасуу тэрэ мориниинь урагшаа даб гэжэ, хагдаржа байһан ургы ба хүхэ, сагаан сэсэгүүдээр бүрхээгдэһэн талын дундуур дабхин ошобо.

Агшан зуура Роман гэдэргээ хараад абана. Ухаа тооһоной дундуур эршэмтэй хурданаар оодоролдон дабхижа ябаһан моридой галзуу сухалдаан, согтой ялалзаһан нюдэнүүд, дүтын партизануудай айхабтараар хашхаралдан ангайлдаһан аманууд, тэдэнэй моридой хүлнүүд дороһоо ишэ тиишээ сэсэрэн байһан ургы сэсэгүүд тэрээндэ харагдаа һэн. Партизан сэрэгүүдэй тархи толгой дээгүүрээ эрьюулэн ябаһан һэлмэнүүдынь халуун наранда ялалзана, мүн урагшань ёдойлгон, гуядаа шангаар хабшаһан жадануудайнь үзүүр зэрлиг хурсаар ёдойлдоно.

Романай урда имагтал галзуу ехэ уур сухалдаа мэдээ ухаа табиһан һүрэг олон монголнуудай зэрлиг шангаар хуугайлалдахань, ишэ тиишээ хөөрсэгэнэлдэхэнь, мүргэлдэхэнь, элдэб зүһэтэй моридуудайнь баһал галзууршоод бэе бэеэ хазалсахань эли тодоор харагдажа ябаа һэн.

Тэдэнэй дүхэгэр һэлмэнүүд гэнтэ өөдөө ёдолзон, гэнтэ шангаар доошоо буунад. Эндэ тэндэ торгон халаадтай, мүн ород гимнастёркотой хүнүүд моридойнгоо эмээл дээрэһээ унашанад. Тэдэнэй зариманиинь хүрэһөөр газар сохин унажа, моринойнгоо хүл доро гэшхүүлнэ, нүгөө зариманайнь хүлнүүд дүрөөдөө шагтагалдашана. Һүүл дэлһынь хиргаагүй, айжа һүрдэжэ ухаа мэдээ алдашаһан тэдэ моридынь тэдэнээ газараар шэрэжэ, ишэ тиишээ гүйлдэжэ ябана. Эзэгүй боложо шуһанда будагдаһан эмээл дээрэхи мүнгэн, гуулин шэмэглэлнүүдынь наранда ялалзана.

Эгээн һүүлшын секундада Мишка Добрынин, тэрээнэй эрэлхэг зоригтой разведчигүүд намайе хүсэжэ, хажуудам оробо гэжэ Роман обёороо, хараагүй байгаа. Үхэлһөө хагасаха арга дүүрээ гэжэ һанажа ябахадань, харин тэрээнэй толгой дээрэ һэлмэ далайһан нэгэ сахар монгол жадада хадхуулан ара гэдэргээ алдалшаба. Мүн һэлмээ далайжа ерэһэн нэгэ халха монгол буугай һомондо дайрагдан доошоо унаба. Мишка Добрынин, тээрэнэй разведчигүүд баруун гартаа һэлмэ баринхай, зүүн гартаа нагануудаа баринхай ябаһан байгаа.

Партизануудай һэлмэ жаданууд зорилгодоо хүрэжэ шадаба. Тулалдаанай түрүүшын секундада Унгерныи эгээн эрэлхэг зоригтой монгол сэрэгүүд биса дара зарта унажа, бэшэниинь саашаа т ухалһөө зайсахые оролдобо. Тэдэнэр гансаараа, бүлэг бүлэгөөрөө улаан занууднаа, амиды үлэһэн улаан нуудһаа тэрьедэн холодохые орол дэнэр һүүл һамбайдаа дарагдашаһ гам хурдан моридоо шадал мэдэн дажа, хабарай түрүүшын халуун шарагдан байһан үргэн тала руу гү дэн арилна.

Баронтониие намнажа ябаха үе ман дахин солоохой орожо, боложо юумые хуу харадаг, обёордог бол түрүүшээр энэ тала дээрэнь гэнтэ тай уужам, гэрэлтэй болошоходо тэрээндэ үзэгдөө һэн. Һүүлэрнь дань ехэ хүнгэн болоо бэлэй. Одоо дэнь, дайсанаа бута сохёобди, да ишэ тиишээ тэрьелжэ байна гэ һайн ойлгоо бэлэй.

— Нүхэдүүд, хүсэгты эдээнние һоолдэнги хоолойгоор хашхараад тэрьедэжэ ябагшадай хойноһоо ха шаба.

Эгээл энэ үедэнь һэглэгэр дэлһэ һүүлтэй айхабтар томо морито байлдаанда шунажа улайшаһан нэгэ сэрэг тэрээниие хүсэжэ ер риниинь үүлэн боро зүһэтэй, һүүл һамбай буурал сагаан гэ обёороод абаһан юм.

Романай хараһаар ябатар тэр шара дэгэлтэй, хүдэр томо бэст баронтониие хойноһоонь гүйлгэжэ хажуугаарнь гараха зуураа, дээр гаад ябаһан һэлмээ тархи дээрэ гажархиба. Харин тэрээнэй морин болоһон нүгөөдынгөө мориие гүйд даа галзуу шанга сухалтайгаар хаз шаа дабхишаба.

Ородһоо Д. Чернинов, Ц. Б оршуулба.

(Үргэлжэлэлынь хожом гар

Эхиниинь октябриин 20, 23, ноябриин 31-нэй номернуудта.

Редакторай ор
О. ГОМБОЕВА.

Адрес редакции: г. Улан-Удэ, ул. Ленина 26. Телефоны редакции: редактора 46-32, зам. редактора—32-74, отв. секретаря — 27-37, отделов: партийной жизни, сельского хозяйства — 47-59, пропаганды и переводов — 35-14, культуры и быта, промышленности — 34-05, местной информации и писем — 24-74, корректорская—32-67, бухгалтерия 37-32. Для междугородных переговоров — 16.

Н—00586. Типография Министерства культуры Бурят-Монгольской АССР. Зак. № 5728